

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kristýna Koubová

Invalidní důchod
Diplomová práce

Olomouc 2014

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Invalidní důchod vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Dobré Vodě u Českých Budějovic dne 26. června 2014

.....
Kristýna Koubová

Já, níže podepsaná Kristýna Koubová, autorka diplomové práce na téma Invalidní důchod, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění dalších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4, písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, správci, kterým je

Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 8

771 47 Olomouc

Česká republika

ke zpracování údajů v rozsahu jména a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého v Olomouci, včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého v Olomouci. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni podání tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého v Olomouci, která se nazývá Informační centrum UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla podle autorského zákona.

V Dobré Vodě u Českých Budějovic dne 26. června 2014

.....
Kristýna Koubová

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce Mgr. Petře Melotíkové za odborné vedení při jejím zpracování. Poděkování však patří i mé rodině, která mi po celou dobu studia byla velkou oporou.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	7
ÚVOD.....	8
1. DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ	10
1.1 Povinný základní systém důchodového pojištění	10
1.2 Doplnkové důchodové systémy	12
1.3 Stručný historický vývoj důchodového pojištění se zaměřením na ID.....	12
2. PRAMENY PRÁVA	15
2.1 Normativní právní akty	15
2.1.1 Zákonná úprava	16
2.1.2 Nařízení vlády	17
2.1.3 Vyhlášky ministerstev	17
2.2 Normativní právní smlouvy	18
2.3 Úprava Evropské Unie.....	18
3. INVALIDITA.....	20
3.1 Koncepce invalidity z hlediska teorie sociálního zabezpečení	21
3.2 Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav	22
3.3 Zákonné vymezení invalidity.....	23
3.4 Zvláštní případy invalidity.....	25
3.4.1 Invalidita následkem pracovního úrazu.....	25
3.4.2 Invalidita z mládí neboli mimořádná invalidita.....	26
4. LÉKAŘSKÁ POSUDKOVÁ SLUŽBA.....	27
4.1 Výkon LPS v resortu MPSV	27
4.1.1 Působnost MPSV	28
4.1.2 Působnost posudkových komisí MPSV.....	28
4.1.3 Působnost ČSSZ	28
4.1.4 Působnost OSSZ.....	29
4.2 Posuzování invalidity.....	29
4.2.1 Osobní kontakt posudkových lékařů s posuzovanou osobou	32
4.3 Náležitosti posudku.....	33

4.3.1	Datum vzniku, změny a zániku invalidity	34
5.	INVALIDNÍ DŮCHOD	35
5.1	Doba pojištění	35
5.2	Výpočet výše ID	38
5.2.1	Výše ID v mimořádných případech	39
5.2.2	Dopočtená doba	40
5.2.3	Výše ID při změně stupně invalidity	41
5.3	Přeměna ID na starobní důchod a souběh s jinými důchody	42
5.4	Výplata ID	43
5.5	Počty ID v České republice	43
6.	ORGANIZACE VE VĚCECH ID	46
6.1	MPSV	46
6.2	ČSSZ	46
6.3	OSSZ	47
6.4	Služební orgány	47
6.5	Obecní a živnostenské úřady	48
7.	ŘÍZENÍ VE VĚCECH ID	49
7.1	Zahájení řízení	49
7.2	Důkazní řízení	50
7.3	Rozhodnutí	51
7.4	Opravné prostředky	52
7.5	Odstranění tvrdostí	53
7.6	Náklady spojené s řízením o ID	54
	ZÁVĚR	55
	BIBLIOGRAFIE	58
	PŘÍLOHY	64
	ANOTACE	67
	ABSTRACT	67
	KLÍČOVÁ SLOVA	68
	KEYWORDS	68

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Právní předpisy:

LZPS	- Listina základních práv a svobod, vyhlášená pod č. 2/1993 Sb.
SŘ	- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZDP	- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
ZDPS	- Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů
ZDS	- Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů
ZORG	- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
ZPOJ	- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
ZPPSP	- Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů
ZZ	- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Další použité zkratky:

ČNB	- Česká národní banka
ČSSZ	- Česká správa sociálního zabezpečení
DNZS	- Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav
ID	- Invalidní důchod
LPS	- Lékařská posudková služba
MFin	- Ministerstvo financí
MPSV	- Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSN	- Organizace spojených národů
OSSZ	- Okresní správa sociálního zabezpečení
SR	- Státní rozpočet

ÚVOD

Invalidní důchod, a všechny aspekty s ním spojené, se pomalu stávají záležitostí, se kterou se s postupem času setkává čím dál tím více osob, ať už samotných pobíratelů daného důchodu nebo osob v jejich blízkosti. Neznám prakticky nikoho, kdo by ve svém okolí nepřišel do styku s někým, kdo se na základě určité tzv. sociální události stal invalidním důchodcem. A právě proto jsem si vybrala tuto problematiku za téma své diplomové práce. Toto téma není v současnosti neobvyklé, jelikož lidské zdraví, se kterým je institut invalidních důchodů nepopíratelně spjat, je velice chatrné. A tak především na základě vlivu dnešní hektické doby, ale i spousty jiných faktorů, které zdraví člověka v mnoha směrech negativně ovlivňují, vznikla potřeba řešit situace, ve kterých se může ocitnout každý z nás. Tedy v situacích, kdy u určité osoby dojde ke zhoršení zdravotního stavu, majícího za následek pokles její dosavadní pracovní schopnosti. Přesněji tedy problém, kdy se tato osoba není schopná sama vlastní práci zabezpečit ve stejném rozsahu, jako tomu bylo doposud.

Cílem této práce je podat co nejucelenější informace vztahující se k invalidním důchodům a institutům s nimi souvisejícími, včetně pohledu do reality. Konkrétněji na vývoj počtu invalidních důchodců v současnosti a v roce 2009, tedy před novelou, kterou invalidní důchody prošly k 1. 1. 2010. Tedy především nejpodrobněji rozebrat nejen zákonnou úpravu vztahující se k invalidním důchodům, která je v současnosti dle mého názoru místy až nelogická, nesystematická, roztříštěná a komplikovaná. K naplnění výše zmiňovaného cíle budu využívat zejména právní úpravy zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity), ve znění pozdějších předpisů. Vedle toho budou reflektovány též nejrůznější monografie, odborné a internetové články, informace poskytnuté Ministerstvem práce a sociálních věcí nebo Českou správou sociálního zabezpečení, ale taktéž i judikatura Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu. Zdrojů použitelných pro účely této práce je tedy dostatek, avšak při jejich výběru musí být vždy bráno v potaz, že se jedná o problematiku, jejíž dílčí úseky bývají častěji měněny a mohly by tak být již zastaralé. Diplomová práce bude zpracována k právnímu stavu ke dni 30. 4. 2014.

Na následující stranách tak nejprve stručně vysvětlím důchodové pojištění a jeho jednotlivé systémy, jejichž znalost je potřebná k uvědomění si, co to vlastně invalidních

důchody jsou a kam je řadíme. Poté přistoupím k vymezení právních pramenů vztahujících se k danému tématu, charakterizování pojmu invalidity jako jedné z podmínek pro přiznání invalidního důchodu a vysvětlení lékařské posudkové služby, především pak její činnosti. Následovat bude kapitola s názvem Invalidní důchod, kterou zařazuji až jako několikátou v pořadí právě pro nutnost znalosti předešlých informací k řádnému pochopení merita věci. V rámci této části budou podrobně definovány podmínky nároku, výše, výplata, ale i převod invalidních důchodů. Nedílnou součástí by mělo být i nastínění jednotlivých orgánů majících především koncepční, rozhodovací, kontrolní a přezkumné pravomoci na mnou popisovaném úseku. Abych se však nevěnovala pouze hmotnému právu, zaměřím se v textu i na problematiku řízení ve věcech invalidních důchodů. Jelikož pak v rámci samotného řízení dochází k vyplňování nejrůznějších povinných tiskopisů, některé z nich uvedu v přílohách v této diplomové práci.

Při vypracovávání této diplomové práce, která bude mít především popisný charakter, se budu soustředit na následující otázky, zodpovězené buďto v samotném textu či případně až na jeho úplném závěru. Je právní úprava invalidních důchodu vyřešena dostatečně? Nemůže docházet k jejímu obcházení a zneužívání? Jaký bude pravděpodobný vývoj invalidních důchodů v následujících letech? Co by bylo možné v rámci problematiky invalidních důchodů zlepšit?

1. DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ

Pokud bychom měli důchodové pojištění blíže specifikovat, půjde o právní vztah sociálního zabezpečení, který je závislý na povaze sociální události, která je příčinou jeho vzniku.¹ Abychom však mohli výše zmiňovaný vztah pochopit, bude nejprve důležité si vymezit, co je míněno pojmem sociální událost a která konkrétní sociální událost je důležitá pro invalidní důchody, jež bezesporu spadají do systému důchodové pojištění. Za sociální událost je považována právní skutečnost zakotvená v právních normách, nezávislá na vůli subjektu a mající vliv na vznik, změnu nebo zánik právních vztahů sociálního zabezpečení, na které se důchodové pojištění vztahuje.² Dále je nutné podotknout, že hlavním cílem je potřeba odstranění nepříznivých následků, které dané sociální události vyvolávají. Nejobecnější vymezení takovéto události pro případy, o nichž pojednává tato práce, najdeme v ustanovení článku 30 LZPS, přesněji v odstavci 1, dle kterého mají občané právo na přiměřené hmotné zabezpečení v případech, kdy nejsou způsobilí k práci.³

Hlavním cílem důchodového pojištění je odstranění nepříznivých následků vyvolaných určitou sociální událostí. Z logické úvahy tedy vyplývá, že půjde především o zajištění dostatečných příjmů osobám, které byly takovouto skutečností dotčeny, a není tedy v jejich silách a možnostech si tyto dostatečné příjmy v plné míře zaopatřit samostatně. Ve většině zemí, Českou republiku nevyjímaje, bývá zajištění osob realizováno v rámci tří rovin důchodového systému. Tyto tři roviny nazýváme důchodovými pilíři a jejich dělení je následné.⁴ První pilíř je představován povinným základním systémem důchodového pojištění, za druhý pilíř je v naší republice označován systém důchodového spoření (od roku 2013) a třetí pilíř je systémem doplňkového penzijního spoření (rovněž pojetí z roku 2013).⁵ K vymezení pilířů důchodového pojištění můžeme též použít nálezy Ústavního soudu, který byl uveřejněn pod č. 135/2010 Sb.⁶

1.1 Povinný základní systém důchodového pojištění

Budeme-li chtít charakterizovat první ze tří pilířů, bude pro nás důležité, z jakého hlediska k tomuto vymezení přistoupíme. Zvolíme-li k tomu pohled ze strany poskytovatele, kterým je

---

¹ TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 64.

² HALÍŘOVÁ, Gabriela, MELOTÍKOVÁ, Petra. *Praktikum práva sociálního zabezpečení*. 3. vydání. Příbram: NAKLADATELSTVÍ Leges, s. r. o, 2012, s. 16.

³ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ GREGOROVÁ, Zdeňka. *Důchodové systémy*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 53.

⁵ VESELÝ, Jiří a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 77.

⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2010, sp. zn. Pl.ÚS 8/07, bod 37 (získáno 14. 3. 2014 z databáze NALUZ).

stát, jehož jménem ovšem vystupují příslušné státní orgány⁷, půjde o systém pojistný.⁸ Tento systém bývá zpravidla spravován samostatnou veřejnoprávní institucí, kdy tok peněz není v rámci státního rozpočtu, a tudíž je nutno vytvářet rezervy. V českém prostředí však nastává atypická situace v případech důchodového, ale i nemocenského pojištění. Tyto systémy jsou spravovány ČSSZ, tedy státním orgánem. Je vybíráno pojistné, které se stává příjmem státního rozpočtu (dále jen SR), kdy část pojistného na důchodové pojištění je vedena na samostatném účtu SR⁹ a část je vyhrazena na státní politiku zaměstnanosti.¹⁰

Budeme-li ale přistupovat ze strany pojištěnců, což jsou osoby kryté tímto systémem, půjde o systém příspěvkový.¹¹ Tato forma je spojena s účastí na pojištění, ale i na placení pojistného.¹² V daném odvětví je však možno nalézt i jiné prvky.

Jelikož tento systém zahrnuje osoby ekonomicky aktivní, ale i osoby, na které se vztahuje výše zmíněná náhradní doba pojištění (osoby, které jsou sice v ekonomicky aktivním věku, ale tuto aktivitu ze zákonem stanovených důvodů nevykonávají), půjde o systém všeobecný. Mezi další charakteristiky můžeme zařadit povinnost tohoto systému, tedy že účast v systému není vázána na vůli subjektu ani na podání přihlášky do systému pojištění. Účast je tedy odvislá od splnění zákonem uvedených událostí.¹³ Pokud dochází k naplnění těchto zákonem stanovených podmínek, na dávku důchodového pojištění vzniká nárok. Můžeme tedy hovořit o obligatornosti takovéto dávky.¹⁴

Do prvního pilíře důchodového pojištění, spadají čtyři druhy dávek. Jedná se jednak o dávky, které označujeme jako důchody originální, jednak o důchody odvozené. Do první z těchto dvou skupin řadíme důchod starobní a důchod invalidní (proto se také této problematice věnuji) a do zbývajících důchody vdovské, vdovecké a sirotčí. Hlavní rozdíl mezi nimi je ten, že u originálních je nutno zkoumat, zda pojištěnec splnil podmínky na nárok, kdežto u derivativních důchodů se tyto podmínky zkoumají na straně vdovy (vdovce) nebo sirotka, ale zároveň zkoumání splnění zákonných podmínek podléhá i třetí osoba. Jde o tu osobu, po jejíž smrti je důchod odvozen.¹⁵

---

⁷ Česká správa sociálního zabezpečení, dále jen ČSSZ, okresní správy sociálního zabezpečení, Pražská správa sociálního zabezpečení v Praze a městská správa sociálního zabezpečení v Brně, dále pak orgány provádějící důchodové pojištění příslušníků ozbrojených sil

⁸ Tamtéž.

⁹ Jde o Zvláštní účet důchodového pojištění, blíže zákon č. 466/2011 Sb., o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ VESELÝ: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 77.

¹¹ Tamtéž.

¹² Tamtéž, s. 40- 41.

¹³ Tamtéž, s. 78.

¹⁴ RYBA, Jan a kol. *Nad sociálním zabezpečím*. 2. vydání. Plzeň: Nakladatelství Orac, s.r.o., 2000, s. 32.

¹⁵ VESELÝ: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 79.

Hmotněprávní úpravu dané problematiky nalezneme v zákoně ČNR č.155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZDP), procesněprávní problematika je upravena v zákoně ČNR č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZORG).

1.2 Doplnkové důchodové systémy

I přes to, že jsme si invalidní důchody jako takové zařadili do prvního pilíře důchodového pojištění, ráda bych alespoň okrajově přiblížila druhý a třetí pilíř, a to především pro účely jejich srovnání a pochopení důchodové problematiky. V obou případech se jedná o doplňkové důchodové systémy, které jsou jakousi nadstavbou pilíře prvního a slouží především k zabezpečení na vyšší úrovni.

Tyto systémy jsou založeny na občanském principu, což znamená, že jde o vztah mezi penzijní společností a fyzickou osobou. Jde o vztah dobrovolný, zakládaný smluvně, na základě vůle fyzické osoby se tuto smlouvu řídit, a to se souhlasem obou stran kontraktu. Mezi základní a společné zásady těchto pilířů bychom mohli zařadit především dlouhodobost (jde o dlouhodobé uložení peněžních prostředků účastníků u penzijní společnosti a jejich následné zhodnocení, které však nastává až po poměrně dlouhé době), bezpečnost (souvisí s účastí státu v rámci povolovacích a schvalovacích procesů souvisejících např. se vznikem penzijní společnosti), finanční podporu státu (prostřednictvím státních příspěvků, poskytováním daňových úlev a poskytováním dalších prostředků) a dále také účast třetích osob (možnost podílení se třetích osob tím, že za účastníka platí příspěvky). Jak již bylo výše uvedeno, základem doplňkových důchodových systémů je smlouva, jejíž obsah i vztahy mezi účastníky se řídí jejich dohodou. Můžeme tedy hovořit o soukromoprávní povaze těchto doplňkových systémů, ve kterých však najdeme i veřejnoprávní aspekty. A to především v tom, že vznik a činnost penzijních společností podléhá státnímu doзору.¹⁶

1.3 Stručný historický vývoj důchodového pojištění se zaměřením na ID

Pokud bychom se pokusili srovnat právo důchodového pojištění s jinými právními odvětvími, došli bychom k závěru, že jde o odvětví relativně mladé. Jeho základy bychom totiž našli až kolem 18. století a to za vlády Marie Terezie, což je oproti mnoha ostatním systémům, jejichž kořeny nalézáme už v právu Římském, relativně pozdní doba. Máme-li

---

¹⁶ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 231- 232.

však datovat skutečný rozvoj práva důchodového pojištění, bude jím období první republiky.¹⁷

V již zmiňovaném období první republiky musíme nejdříve poukázat na rozdílnou právní úpravu pojištění pro zaměstnance a soukromé zaměstnance. Obě právní úpravy, konkrétně zákon č. 221/1924 Sb. z. a n., pro pojištění zaměstnanců a zákon č. 26/1929 Sb. z. a n., pro pojištění soukromých zaměstnanců obsahují normy pro dávky invalidního důchodu a definují pojem invalidity. Každá úprava však rozdílně. Dle prvního ze zmiňovaných zákonů má nárok na invalidní důchod pojištěnec, jenž je invalidní. Za invalidní pak považujeme osobu, která si pro nemoc nebo jiné vady, ať již tělesné či duševní (nepřivolené úmyslně), nemůže práci vydělat ani třetinu toho, co by si vydělal zaměstnanec bez takovýchto poruch. Dle úpravy uplatňované na soukromé zaměstnance měl nárok na invalidní důchod pojištěnec trvale nezpůsobilý k vykonávání svého zaměstnání. Takto nezpůsobilou osobou byl ten, kdo pro duševní nebo tělesnou vadu nemohl nadále zastávat své povolání, ale ani povolání, které by bylo přiměřené jeho dosavadnímu. Judikatura tehdy vyvodila závěr, že se musí jednat o úplnou a trvalou nezpůsobilost k povolání. Obě úpravy byly postaveny na pojistném principu.¹⁸

Období mezi lety 1948- 1995 zavedlo hned několik úprav pro důchodové pojištění. A však hlavní změnou po roce 1948 je rozšíření osobního rozsahu i na osoby samostatně výdělečně činné. Dle právní úpravy zákona č. 99/1948 Sb. z. a n. měl nárok na invalidní důchod pojištěnec, u kterého došlo ke ztrátě či poklesu výdělku, což bylo následkem trvale nepříznivého zdravotního stavu, kdy dotyčný musel zanechat výdělečné činnosti a nemohl vykonávat ani jinou, dosavadní práci přiměřenou aktivitě. Nutno dodat, že k této situaci muselo dojít před nápadem starobního důchodu. V zákoně č. 55/1956 Sb. z. a n. dochází k dalšímu prohloubení zabezpečení pro případ invalidity. V dané úpravě se totiž objevuje úprava i částečné invalidity. Podle této normy invalidní nebo částečný invalidní důchod připadá zaměstnanci s potřebnou dobou zaměstnání, v jejímž časovém horizontu se stal invalidním nebo částečně invalidním. Tyto důchody vzniklé jako následek pracovního úrazu byly koncipovány jako zvláštní dávky a nebyla potřeba splnění podmínky potřebné doby zaměstnání. Právní vztahy sociálního zabezpečení datované mezi 1. červencem 1964 a 31. prosincem 1975 byly upraveny v zákoně č. 101/1964 Sb. I tehdy se rozlišovalo mezi invaliditou úplnou a částečnou. Úplně invalidním byl ten, kdo pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav nebyl schopen výkonu jakéhokoliv soustavného zaměstnání nebo by tento

---

¹⁷ BREJCHA, Aleš, ŠANTRŮČEK, Václav. *Právo důchodového pojištění*. Praha: Linde Praha a. s., 1998, s. 24.

¹⁸ Tamtéž, s. 24- 25.

výkon vážně zhoršil jeho zdravotní stav a dále ten, kdo sice byl schopný k výkonu soustavného zaměstnání, ale pouze zcela nepřiměřeného ve vztahu k jeho předchozím schopnostem a společenskému významu jeho zaměstnání. Částečně invalidní byl ten, kdo byl schopen vykonávat dosavadní nebo jiné stejně kvalifikované zaměstnání, ale pouze za zvlášť ulehčených podmínek, nebo jiné, méně kvalifikované, zaměstnání. Zákonem č. 121/1975 Sb. pak byl pojem invalidity rozšířen na osoby, jež sice mohly vykonávat soustavné zaměstnání, ale pouze za zcela mimořádných podmínek. Invalidní důchod náležel pouze lidem, kteří v době vzniku plné invalidity splnili nárok na starobní důchod, pokud plná invalidita nebyla důsledkem pracovního úrazu. I v této úpravě existoval částečný invalidní důchod. Jako poslední úpravu výše zmiňovaného období bych uvedla zákon č. 100/1988 Sb., kdy podmínky pro částečnou invaliditu byly rozšířeny na případy, kdy dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav značně ztěžovaly obecné životní podmínky, ačkoli výdělek osoby podstatně nepoklesl.¹⁹

Jelikož úprava rozlišující plný a částečný invalidní důchod s sebou nesla značné problémy a vykazovala mnohé nedostatky, došlo k přijetí ZDP, na kterém je založeno současné pojetí důchodového pojištění.²⁰ I tato úprava původně rozdělovala invalidní důchod plný a částečný, ale poté co vešla 1. 1. 2010 v účinnost novela k tomuto zákonu, známe pouze jedinou dávku, a to invalidní důchod. Na základě této novely dělíme invalidní důchod do tří stupňů.²¹ V rámci této změny bychom také měli upozornit na shovívavější podmínky pro přiznání invalidního důchodu, kdy úpravou potřebné doby pojištění v určitém období před vznikem invalidity dochází k nastavení systému tak, že od roku 2010 můžeme hovořit o snížení počtu případů, kdy není nárok na invalidní důchod přiznán.²²

---

¹⁹ BREJCHA, ŠANTRŮČEK: *Právo důchodového pojištění...*, s. 32- 47.

²⁰ BRUTHANSOVÁ, Daniela, JEŘÁBKOVÁ, Věra. *Vývoj invalidity v České republice a vybraných zemích v letech 2003- 2008 Část I.* Praha: VÚPSV, v. v. i, 2010, s. 12.

²¹ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 169.

²² Novela zákona o důchodovém pojištění neovlivnila příjmy invalidů bez nároku na důchod. *Národní pojištění*, 2010, č. 4, s. 16.

2. PRAMENY PRÁVA

Prameny práva obecně definuje nauka jako „zdroje vzniku práva.“²³ Tyto zdroje však můžeme uchopit dvojným způsobem. Pokud o pramenu práva hovoříme jako o určitém společenském jevu, který má svůj původ a zdroj v jiném jevu nebo předmětu a ten je považován za pramen práva, lze hovořit o materiálním pojetí. Druhé, a pro tuto kapitolu stěžejní pojetí, je formální pojetí pramenů práva. Tento pojem je pak používán v právně normativním významu. V tomto případě dochází k zodpovězení otázky, co je v dané společnosti právo a co jako právo platí. Přesněji se jím rozumí vnější normativní forma, ve které je vyjádřen konkrétní normativní obsah právní normy.²⁴ V gnozeologickém smyslu můžeme prameny práva chápat také jako zdroje poznání práva. Budeme-li hledat typický znak pramene práva, bude jím to, že se vztahuje na individuálně neurčený okruh subjektů, kterým stanovuje určitá práva a povinnosti. Souhrnně tyto prameny brané ve formálním smyslu nazýváme objektivním právem.²⁵

Invalidní důchody (dále jen ID) spadají do práva sociálního zabezpečení, které patří mezi sociální práva, pro něž platí, že stát má povinnost je realizovat takovým způsobem, aby společně s ostatními lidskými právy zajistila důstojnost a svobodný rozvoj osobnosti člověka. V tomto právním odvětví považujeme za prameny práva pouze normativní právní akty (neboli právní předpis vznikající realizací legislativní pravomoci státu, s jehož existencí je spojena možnost využití donucovací pravomoci státu) a normativní právní smlouvy (souhlasný projev vůle dvou a více subjektů, jehož ustanovení jsou obecná a závazně regulují celou skupinu společenských vztahů stejného druhu a neurčitého počtu). Určitý význam na poli českého práva ID bychom mohli přisoudit i soudním rozhodnutím, která jsou uveřejňována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Stávají se totiž důležitými v rámci aplikace a interpretace.²⁶

2.1 Normativní právní akty

Normativní právní akty jsou považovány za zásadní pramen důchodového pojištění. Dle jejich právní síly rozdělujeme následné normativní právní akty:

- Ústavní zákony
- Zákony
- Nařízení vlády

---

²³ RYSKA, Radovan. *Slovník základních pojmů z práva*. 2. Vydání. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2007, s. 39.

²⁴ KUBŮ, Lubomír, HUNGR, Pavel, OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Linde Praha, a. s., 2007, s. 38.

²⁵ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 29-30.

²⁶ Tamtéž.

- Vyhlášky ministerstev.²⁷

Co se týče ústavních zákonů, půjde především o ustanovení článku 30 LZPS, podle kterého mají občané právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.²⁸ Na invalidní důchody se bude navazovat situace nezpůsobilosti k práci, kdy je potřeba zabezpečit osobu, která se vlivem nepříznivých životních okamžiků dostala do situace, že kvůli svému zdravotnímu stavu není schopná se sama zaopatřit vlastní prací.

2.1.1 Zákonná úprava

Jako nejdůležitější předpis pro ID bychom si měli uvést **zákon č. 155/ 1955 Sb., o důchodovém pojištění**, ve znění pozdějších předpisů (ZDP), který upravuje důchodové pojištění pro případ stáří, invalidity a úmrtí živitele. Nalezneme zde především ustanovení týkající se provádění pojištění a konkretizaci povinnosti určených osob. Mimo jiné jsou zde také přesně vymezeny podmínky pro přiznání nároku na invalidní důchod a způsob výpočtu jeho výše.

Zákon č. 582/ 1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (ZORG). Tato úprava se zaměřuje především na organizační uspořádání sociálního zabezpečení, působnost ČSSZ, okresní správy sociálního zabezpečení (dále jen OSSZ) a jiných orgánů státní správy v sociálním zabezpečení. Nalezneme tak zde úpravu řízení ve věcech ID, ale i řízení o možných opravných prostředcích.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZPOJ), upravuje pojistné na sociálním zabezpečení, které zahrnuje důchodové pojištění.

Jako další bychom mohli zdůraznit **zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZZ), jehož ustanovení upravují zaměstnávání osob se zdravotním postižením a chráněné dílny, a také **zákon číslo 262/2006 Sb., zákoník práce**, ve znění pozdějších předpisů, obsahující úpravu nemoci z povolání, pracovních úrazů a jejich odškodnění.

V neposlední řadě bychom ještě měli zmínit **zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta**, ve znění pozdějších

---

²⁷ BREJCHA, ŠANTRŮČEK.: *Právo důchodového pojištění...*, s. 49.

²⁸ Tamtéž.

předpisů, kdy podmínky tohoto zákona musejí splňovat lékaři rozhodující ve věcech invalidity, respektive při posuzování zdravotního stavu za účelem přiznání invalidity.

2.1.2 Nařízení vlády

Nařízení vlády jako podzákonný první normativní akt vydávaný vládou nesmí zasahovat do věcí vyhrazených zákonu.²⁹ K pravomoci vydávat takovéto akty je vláda zmocněna Ústavou České republiky, konkrétně jde o ustanovení článku 78 odstavce 1.³⁰

Pro účely ID je pro nás významné **nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání**. Takto stanovené nemoci jsou pro nás pak významné při posuzování invalidity.

2.1.3 Vyhlášky ministerstev

Pokud jde o vyhlášky, jsou stejně jako nařízení vlády podzákonnými právními normativními akty, jež nesmí zasahovat do věcí vyhrazených zákonu.³¹ Konkrétně pravomoc vydávat vyhlášky ministerstvům dává Ústava České republiky v ustanovení článku 79 odstavce 1, který udává, že ministerstva mohou vydávat vyhlášky na základě a v mezích zákona, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.³² K tomu, aby tedy ministerstva mohla vydávat tyto podzákonné právní akty, musí být přímo zmocněna konkrétním zákonem.

Ve věcech ID půjde především o vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí. V první řadě bychom měli zmínit **vyhlášku č. 359/2009 Sb.**, kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a která upravuje pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity). Dále pak **vyhláška č. 296/2013 Sb.**, o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2012, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2012, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2014 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2014 a o zvýšení důchodů v roce 2014, v níž také nalezneme určitá pravidla pro výpočet a stanovení výše ID.

Vyhláška, která vznikla spoluprací Ministerstva zdravotnictví s Ministerstvem práce a sociálních věcí, je pak **vyhláška č. 104/2012 Sb.**, o stanovení bližších požadavků na postup při posuzování a uznávání nemocí z povolání a okruh osob, kterým se předává lékařský posudek o nemoci z povolání, podmínky, za nichž nemoc nelze nadále uznat za nemoc z povolání, a náležitosti lékařského posudku (vyhláška o posuzování nemocí z povolání).

---

²⁹ KUBŮ, HUNGR, OSINA: *Teorie práva...*, s. 44.

³⁰ Aktuální znění: Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ KUBŮ, HUNGR, OSINA: *Teorie práva...*, s. 44.

³² Aktuální znění: Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

2.2 Normativní právní smlouvy

I normativní právní smlouvy jako pramen práva ID obsahují právní normy jako obecně závazná pravidla chování. Jejich role má převážně důležité postavení na poli práva mezinárodního, jejich význam je však i v rámci práva vnitrostátního.³³

Na mezinárodní smlouvy se pak použije ustanovení článku 10 Ústavy ČR: „Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“³⁴

Tyto smlouvy dělíme na bilaterální a multilaterální. Smlouvy bilaterální plní úlohu v právu sociálního zabezpečení a sjednávají zpravidla principy stejného zacházení s občany smluvního státu. A to především pro účely ochrany jejich práv vyplývajících ze sociálního zabezpečení, která by měla být stejná jako pro občany vlastní. Zásadní význam ale spatřujeme u smluv multilaterálních, jež bývají výsledkem činnosti mezinárodních organizací.³⁵ Nejčastěji jde o úmluvy přijímané Mezinárodní organizací práce, ale také např. o dokumenty přijaté na půdě Organizace spojených národů (dále jen OSN) nebo Rady Evropy.³⁶

Zmíníme například úmluvy Mezinárodní organizace práce č. **121 z roku 1964**, o dávkách při pracovních úrazech, č. **128 z roku 1967**, o invalidních, starobních a pozůstalostních dávkách. Opomenout však nemůžeme ani úmluvu č. **48 z roku 1964**, Evropský zákoník sociálního zabezpečení, který byl přijat Radou Evropy.³⁷

2.3 Úprava Evropské Unie

S podáním přihlášky ke členství České republiky do Evropské unie a podepsáním asociačních dohod se naše republika zavázala k přijímání tendencí a závěrů na úseku sociální politiky, které byly prosazovány v rámci EU. Následné členství ČR v EU (od 1. 5. 2004) s sebou pak přineslo řadu změn týkajících se zajištění nároků v oblasti sociálního zabezpečení, a to nejen českých pojištěnců, ale i osob účastnících se zahraničního pojištění. Tyto nároky musejí být zajištěny zejména proto, že na základě jednoho z hlavních principů EU, kterým je volný pohyb osob, dochází k častému migrování osob mezi členskými státy. Aby tedy nebyla

---

³³ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 30.

³⁴ Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 395/2001 Sb.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ VESELÝ: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 45.

³⁷ Tamtéž.

omezena jejich možnost pracovně se uplatnit na území Unie, musí členské státy s těmito migrujícími osobami zacházet jako s vlastními občany.³⁸

V oblasti sociálního zabezpečení mluvíme o koordinaci národních sociálních systémů. Národní předpisy jsou ponechány beze změn, tudíž zůstávají rozdíly mezi národními systémy a dochází pouze k nahrazení těch národních pravidel, která jsou nevýhodná pro osobu samostatně výdělečně činnou nebo pro migrujícího pracovníka.³⁹ Tato koordinace je založena na následujících principech: principu rovného zacházení, principu aplikace právního řádu jediného státu (uplatnění legislativy země, ve které migrující osoba pracuje, bez ohledu na její bydliště), principu sčítání dob pojištění (tento princip je využívám v situacích, kdy osoba stráví část svého pracovního života v několika členských státech a v některém z nich nesplní předepsanou dobu pro nárok na dávku) a jako poslední principu zachování nabytých práv (znamená výplatu dávek i do jiného členského státu než ve státě, ve kterém získal nárok).⁴⁰

Uvedená koordinační pravidla pro účely ID nalezneme v **Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004**, o koordinaci systémů sociálního zabezpečení a **Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009**, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 883/2004.⁴¹ Neměli bychom však opomenout zmínit ještě **Úmluvu o minimální normě sociálního zabezpečení č. 102**.⁴² Ustanovení týkající se invalidity a s ní souvisejících důchodů pak nalezneme ve třetí kapitole v prvním ze zmíněných nařízení.⁴³

---

³⁸ ČERNÁ, Jana, VACÍK, Antonín. *Právo sociálního zabezpečení v rámci Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 23.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ VESELÝ: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 49.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Znění Úmluvy č. 102 k nalezení na <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/1178/102.pdf>>.

⁴³ Znění Nařízení č. 883/2004 dostupné na <http://www.mpsv.cz/files/clanky/8190/883_2004.pdf>.

3. INVALIDITA

V této kapitole se budu věnovat pojmu invalidity a jejímu posuzování, což osobně považuji za klíčové vzhledem k tomu, že pro přiznání invalidního důchodu konkrétní osobě je nutné u ní shledat právě stav invalidity. Jde tedy o institut, který je potřeba řádně osvětlit pro pochopení invalidních důchodů jako takových.

Invaliditu a zabezpečení osob, které jí byly postiženy, řadíme mezi typický okruh důchodového systému. Dala by se vymezit jako trvalé nebo významnější přechodné postižení (tělesné či duševní) nebo ztráta určité funkce či části orgánu, jež mají za následek snížení pracovní schopnosti nebo společenského uplatnění.⁴⁴ Invaliditu můžeme taktéž popsat jako důsledek poruchy zdraví, případně jako důsledek nemoci anebo pourazové poruchy tělesné integrity. V obou případech se jedná o jev patologický.⁴⁵

Jelikož je však pojem invalidity a problematiky k ní náležející (především jejího předcházení, odstraňování a pokusy o její zmírnění) spojován s mnoha vědními obory, které k tomuto institutu přistupují s rozdílnými pohledy, můžeme najít hned několik pojetí tohoto institutu. Můžeme tak hovořit o chápání invalidity v oblasti medicíny, ale i ekonomickém sociologickém a právním pojetí.⁴⁶

V prvním ze zmiňovaných oborů dochází k vyzdvižení otázky zdravotního postižení, přesněji dlouhodobého nebo trvalého onemocnění, možnosti jeho léčení, ale i léčení pourazových stavů souvisejících s léčebnou rehabilitací. Dále je také přistupováno k možnosti adaptace dotčené osoby na běžný život, nazývané jako profesionální adaptace či readaptace invalidních osob.

V ekonomickém pojetí dochází především ke zhodnocení změny životní úrovně invalidních osob, která je spojena s odlišností jejich výdělečné činnosti. Sociologické pojetí pak odráží společenské důsledky a dopady invalidizace.⁴⁷

Jako poslední si vymezíme chápání invalidity v oblasti právní, avšak zatím jen obecně, jelikož samotné zákonné úpravě na území v ČR se budeme věnovat v jedné z následujících kapitol. Jedná se o předpoklady pro uznání invalidity stanovené právním řádem, kdy může dojít hned k několika způsobům zkoumání. Na mysli máme především podmínky pro uznání invalidity v různých státech, historický vývoj těchto úprav, ale i současně používané normy vztahující se k danému tématu.⁴⁸

---

⁴⁴ GREGOROVÁ, Zdeňka. *Důchodové systémy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 151.

⁴⁵ RYBA: *Nad sociálním zabezpečením...*, s. 82.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 161.

⁴⁸ RYBA: *Nad sociálním zabezpečením...*, s. 82.

Na invaliditu je však potřeba nahlížet jako na významnou sociální událost, protože svým způsobem vyřazuje člověka ze standardních životních situací. Na rozdíl od nemoci, se kterou se lidé snaží bojovat a léčit ji, se s invaliditou člověk musí naučit žít. Její důsledky totiž nepůsobí pouze na pracovní schopnosti dané osoby, ale ovlivňují jeho možnosti celkově. Jelikož však invaliditu můžeme zařadit do kategorie dynamické, nikoli statické, může u některých invalidních osob postupem času docházet ke změně stupně invalidity či dokonce k jejímu zániku. V rámci invalidity pak může docházet ke změně zdravotního stavu, pracovní schopnosti, kvalifikaci i rozsahu a charakteru pracovního zapojení dané osoby.⁴⁹

3.1 Koncepce invalidity z hlediska teorie sociálního zabezpečení

Porovnáme-li právní úpravy invalidity v několika zemích a v různých dobách, budeme moci usoudit, že vycházejí v podstatě ze tří koncepčních modelů, případně z kombinace některých z nich. Jedná se o invaliditu fyzickou, profesionální a všeobecnou.⁵⁰

Invalidita fyzická

V rámci této koncepce se klade důraz na sledování snížených či vymizelých fyziologických schopností člověka. Vyzdvihuje stupeň zdravotního poškození a zároveň nepřihlíží k jeho ekonomickým a profesionálním důsledkům.⁵¹ Ve své podstatě dochází pouze k prozkoumání, zda osoba trpí určitým onemocněním, či ne.⁵² Právní úprava ČR, účinná od 1. 1. 2010, od tohoto pojetí však ustoupila.⁵³

Invalidita profesionální

Tato koncepce bývá také označována jako stavovská a její důraz je kladen zejména na změny v kariérním životě postižené osoby. Vyzdvihuje nemožnost výkonu dosavadního povolání, vykonávaného do vzniku invalidity, které je pro své prestižní postavení ve společnosti preferováno před jinými.

Invalidita všeobecná

Pojetí všeobecné invalidity vychází z kauzálního nexu zdravotního postižení a nemožnosti postižené osoby se uplatnit v zaměstnání. Za invalidní je však považována pouze osoba, která nemůže pro své zdravotní postižení za obvyklých podmínek vykonávat

---

⁴⁹ ZVONÍKOVÁ, Alena, ČELEDVÁ, Libuše, ČEVELA, Rostislav. *Základy posuzování invalidity*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2010, s. 23.

⁵⁰ RYBA: *Nad sociálním zabezpečením...*, s. 83.

⁵¹ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 162.

⁵² VESELÝ: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 89.

⁵³ PECHAN, Lubomír. Podstatné změny ve vymezení invalidity. *Národní pojištění*, 2009, č. 11, s. 25.

jakoukoliv soustavnou výdělečnou činnost nebo sice může tuto činnost vykonávat, ale jen v rozsahu tzv. zbytkového pracovního potenciálu občana.⁵⁴

Opustíme-li tyto tři modely, určitě nás napadne, že existuje ještě vícero způsobů, jak na invaliditu nahlížet a jak ji dále rozlišovat. Dalšími takovými kritérii může být např. fakt, v jakém období lidského života vznikla (zde rozlišujeme tzv. invaliditu z mládí, vzniklou v produkčním nebo postprodukčním věku) či co bylo její příčinou (vzniklá z obecných příčin nebo nepracovního úrazu; tzv. invalidita kvalifikovaná, vzniklá v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání). Není tedy snadné a ani možné podat jednotnou všeobsahující definici invalidity. Pokusíme-li se však podat obecný a abstraktní výklad, půjde o „*sociální událost charakterizovanou společensky uznanou mírou poklesu lidského pracovního potenciálu v důsledku trvalé či dlouhodobé existence nepříznivého zdravotního stavu.*“⁵⁵ Za pracovní potenciál je považován souhrn všech psychických i fyzických schopností člověka, který nepřiznáváme ke konkrétnímu povolání či pracovní činnosti.⁵⁶

3.2 Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav

Přesvědčivé zjištění dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu (dále jen DNZS) patří spolu s dalšími zákonnými předpoklady k výchozímu bodu uznání invalidity a následného vzniku nároku na přiznání invalidního důchodu. Je tedy jasné, že teprve konstatování DNZS u dotčené osoby je primární podmínkou pro případný vznik takového nároku. Avšak pouhá existence DNZS bez splnění dalších, ze zákona obligatorních, podmínek k přiznání nároku na ID nepostačí. Nemá tedy automaticky za následek uznání invalidity v jakémkoli stupni.

Než došlo k nabytí účinnosti novely ZDP (k tomu, jak bylo již několikrát zmiňováno, došlo k 1. 1. 2010), byl za DNZS výlučně považován stav, který měl podle poznatků lékařské vědy trvat déle než jeden rok. Šlo o vymezení ryze medicínské, kdy jakékoli úvahy týkající se rozsahu zachovaného pracovního potenciálu a jeho vztahu k povolání, které bylo vykonáváno v období před vznikem výše zmiňovaného stavu, nepřicházelo v úvahu.⁵⁷

V současné právní úpravě nalezneme vymezení dlouhodobě nepříznivého stavu v ustanovení § 26 ZDP. „*Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se pro účely tohoto zákona považuje zdravotní stav, který omezuje tělesné, smyslové nebo duševní schopnosti pojištěnce významné pro jeho pracovní schopnost, pokud tento stav trvá déle než jeden rok nebo podle poznatků lékařské vědy lze předpokládat, že bude trvat déle než jeden rok.*“ Z dikce zákona

---

⁵⁴ RYBA: *Nad sociálním zabezpečením...*, s. 83-84.

⁵⁵ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 163.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 160-161.

tak vyplývá, že kromě časové podmínky jednoho roku je zapotřebí naplnit podmínku, že tento stav omezuje tělesné, smyslové nebo duševní schopnosti pojištěnce významné pro jeho pracovní schopnost. Jedná se tedy o podmínky kumulativní.

Po této novele je stanovení, zda DMZS nastal, či ne, poněkud náročnější. Posuzující lékař musí zhodnotit časové hledisko spolu s hlediskem významu pro pracovní schopnost. Přitom se však nezabývá konkrétní mírou poklesu pracovní schopnosti. Důraz je tedy nutno klást na pracovní kvalifikaci předchozí pracovní činnosti, ale i na vzdělání a dosavadní zkušenosti posuzovaného. Nový postup by měl vést k lepšímu vystihnutí skutečné sociální situace v závislosti na zdravotním postižení u posuzované osoby.⁵⁸

3.3 Zákonné vymezení invalidity

Právní úpravu invalidity nalezneme v ZDP a prováděcí vyhlášce č. 359/ 2009 Sb., o posuzování invalidity, kdy zákon stanovuje základní posudková kritéria, a vyhláška se soustředí především na bližší úpravu způsobu posuzování a procentní míry poklesu pracovní schopnosti.

Poté, co byla přijata zásadní reforma ZDP, došlo ke změně koncepce ID a samotné invalidity. Přestala být rozlišována plná a částečná invalidita a zavedena byla pouze jedna invalidita, která je dále rozdělována do tří stupňů.⁵⁹

Dle této zákonné úpravy je invalidním pojištěnec, u kterého z důvodů DNZS nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35 %.⁶⁰ Jednotlivé stupně invalidity pak rozdělujeme podle následujícího kritéria: „*Jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla:*

- a) *nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,*
- b) *nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně,*
- c) *nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.*⁶¹

Z tohoto výčtu můžeme usoudit, že nejmenší zásah do zdravotní sféry pojištěnce přisuzujeme invaliditě prvního stupně, v rámci které taktéž dochází k nejmenšímu poklesu jeho dovedností a možností v pracovní sféře. Ve srovnání s předchozí úpravou pak můžeme tvrdit, že jde-li o procentní míru poklesu pracovní schopnosti, třetí stupeň invalidity odpovídá dřívější invaliditě plné. V případech, kdy se jednalo o invaliditu částečnou, však došlo k podrobnější diferenciaci míry poklesu pracovní schopnosti. A tak u osob, které byly dříve

⁵⁸ SKYVA, Jaromír. Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav z hlediska LPS ČSSZ. *Národní pojištění*, 2010, č. 7, s. 25-27.

⁵⁹ LANG, Roman, PELIKÁNOVÁ, Helena, DORČÁKOVÁ, Jana. Nejdůležitější změny v oblasti důchodového pojištění účinné od 1. ledna 2010. *Národní pojištění*, 2009, roč. 39, č. 11, s. 9.

⁶⁰ § 39 odst. 1 ZDP.

⁶¹ § 39 odst. 2 ZDP.

poživateli částečného ID, byl určen stupeň invalidity v třístupňovém systému na základě podkladu uznání míry poklesu schopnosti soustavně výdělečné činnosti podle předchozí právní úpravy.⁶²

Z důvodu lepšího porozumění kontextu se budeme rovněž zabývat pojmem pracovní schopnosti a jejího poklesu. I tyto instituty mají svůj základ v právní úpravě ZDP, konkrétně § 39, odst. 3 a 4. Za pracovní schopnost je považována schopnost pojištěnce vykonávat výdělečnou činnost odpovídající jeho tělesným, duševním a smyslovým schopnostem za současného přihlídnutí k jím dosaženému vzdělání, zkušenostem a znalostem, ale i předchozím výdělečným činnostem. Jejím poklesem se pak rozumí snížení schopnosti vykonávat výdělečnou činnost v důsledku omezení tělesných, duševních a smyslových schopností ve srovnání se stavem, který byl u pojištěnce před vznikem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Nutno dodat, že při určení tohoto poklesu se vychází ze zdravotního stavu osoby doloženého výsledky funkčního vyšetření. Musíme vzít v úvahu, zda se jedná o zdravotní postižení, které pracovní schopnost ovlivňuje trvale, nebo tzv. stabilizovaný stav, kterým je stav ustálený na úrovni umožňující osobě výdělečnou činnost, která nezhorší jeho zdravotní stav. Jeho udržení přitom může být dosaženo dodržováním specifické léčby anebo pracovním omezením. Důležitou roli při posuzování poklesu pracovní schopnosti sehrává v konkrétním případě adaptace pojištěnce na jeho zdravotní stav a schopnost jeho rekvalifikace na jiný než doposud vykonávaný druh výdělečné činnosti. Adaptován je za předpokladu, že nabyt (případně opět nabyt) schopností a dovedností, které mu společně se zachovanými tělesnými, duševními a smyslovými schopnostmi umožňují vykonávat výdělečnou činnost, aniž by touto činností došlo ke zhoršení jeho zdravotního stavu. Za zdravotní postižení je pak považován soubor všech funkčních poruch souvisejících s poklesem pracovní schopnosti.⁶³

K určení procentní míry poklesu pracovní schopnosti budeme nejprve muset stanovit zdravotní postižení, které má za následek dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, a jeho vliv na pokles pracovní schopnosti. K těmto účelům nám poslouží zmiňovaná vyhláška č. 359/ 2009 Sb., o posuzování invalidity, která ve své příloze obsahuje výčet zdravotních postižení. Absolutní taxativní výčet všech možných zdravotních postižení, která se mohou během života vyskytnout, není však možný obsáhnout, a proto mohou nastat případy, kdy procentuální pokles pracovní schopnosti budeme muset posuzovat podle zdravotního postižení, které je

---

⁶² RAMIANOVÁ, Jiřina. Lékařská posudková služba ČSSZ v roce 2010. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 3, s. 3.

⁶³ § 39 odst. 3-7 ZDP.

svým funkčním dopadem nejvíce srovnatelné s některým postižením v příloze uvedeným.⁶⁴ Vyhláška mimo jiné uvádí způsoby posouzení poklesu pracovní schopnosti a jednotlivé náležitosti posudku. Bližší informace o tematice posudkové činnosti bude uvedena v některé z následujících kapitol, jelikož se domnívám, že jde o jednu ze stěžejních oblastí pro ID, která vyžaduje, aby jí byla věnována náležitá pozornost.

3.4 Zvláštní případy invalidity

Podlé mého názoru bychom mohli do samostatné kapitoly nesoucí tento název zařadit invaliditu vzniklou následkem pracovního úrazu a tzv. invaliditu z mládí. Jedná se totiž o specifický druh invalidity, a to buď proto, že vznikla následkem konkrétní události, tedy pracovního úrazu, nebo v určitém životním období, konkrétněji v mládí. O mimořádnosti, nebo ještě výstižněji zvláštnosti, podle mě svědčí i způsob, jakým jsou zakomponovány v ZDP. Tedy na zcela odlišném místě než vymezení „obecné“ invalidity.

3.4.1 Invalidita následkem pracovního úrazu

Dle ustanovení § 38 odst. 1 ZDP má nárok na ID pojištěnec, který se stal invalidním následkem pracovního úrazu. Z dikce zákona tedy plyne, že k zákonnému vymezení invalidity, jak byla popsána v kapitole 4.2, musí přistoupit specifický důvod jejího vzniku, tedy pracovní úraz. Výjimkou je také skutečnost, že pro přiznání ID v případech invalidity následkem pracovního úrazu není podmínka splnění zákonem stanovené potřebné doby pojištění ani dosažení určitého věku, jako je tomu u ostatních případů.

Pracovní úraz definujeme jako sociální událost nastávající nezávisle na vůli subjektu, tedy zaměstnance, v souvislosti s výkonem práce v pracovněprávním vztahu.⁶⁵ Tento vztah vzniká při výkonu závislé práce mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem.⁶⁶ Pro potřeby ID se použije zákonného ustanovení pracovního úrazu dle ZDP. *„Pracovním úrazem se pro účely tohoto zákona rozumí úraz, který utrpěl pojištěnec při činnosti zakládající účast na pojištění a který se za pracovní nebo služební považuje podle pracovněprávních předpisů nebo předpisů upravujících služební poměry platných v době vzniku invalidity následkem tohoto úrazu. Za pracovní úraz se považuje též úraz, který pojištěnec utrpěl při přípravě k obraně České republiky nebo pojištěnec, který není vojákem z povolání ani vojákem v další službě při výkonu služby v ozbrojených silách České republiky nebo pojištěnec při výkonu činnosti prováděné v rámci civilní služby podle pokynů osoby, u níž se koná civilní služba, nebo*

⁶⁴ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 165.

⁶⁵ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 63.

⁶⁶ § 1 písmeno a) zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

v přímé souvislosti s takovým výkonem; to platí obdobně pro onemocnění při výkonu těchto služeb.⁶⁷ Nutno ještě dodat, že hovoří-li ZDP o pracovním úrazu, rozumí se jím i nemoc z povolání. Invalidní se tedy osoba můžeme stát i následkem nemoci z povolání. Za takové se považují nemoci vznikající nepříznivým působením fyzikálních, chemických, biologických faktorů nebo jiných škodlivých faktorů, které souvisejí s prací. Musí se však jednat o choroby, které jsou taxativně uvedeny v seznamu nemocí z povolání, který je přílohou nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání. Akutní otrava vznikající nepříznivým působením chemických látek je taktéž považována za nemoc z povolání.⁶⁸

O nemoc z povolání se jedná, pracoval-li zaměstnanec u zaměstnavatele za podmínek stanovených zákonem, i bez potřeby zjištění příčinné souvislosti mezi prací zaměstnance a jeho onemocněním. Na uznání nemoci z povolání tak nemá vliv, přicházel-li do styku s látkami, které ji způsobily, i mimo pracoviště zaměstnavatele.⁶⁹

3.4.2 Invalidita z mládí neboli mimořádná invalidita

Tento druh invalidity je další ze specifických podmínek pro přiznání ID. Stejně jako tomu bylo u invalidity následkem pracovního úrazu, i zde nalezneme odchylky od běžně vymezené invalidity, ale i od nároku na přiznání ID.

Tento případ je přiznávám osobám, které dosáhly věku alespoň 18 let, mají trvalý pobyt na území České republiky a invalidita jim vznikla před dosažením 18. roku věku. Rovněž jde o osobu, která nebyla účastníkem pojištění po potřebnou dobu věku. Musí se jednat o invaliditu třetího stupně, která je speciálně pro tyto situace vymezena jako omezení tělesných, smyslových nebo duševních schopností, které má za následek neschopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění. Při posuzování invalidity pro tyto účely se neprovádí srovnání se stavem, který tu byl před vznikem DNZS.⁷⁰

Nároky osob, které se staly invalidními v mládí, vycházejí z principu společenské solidarity, jež je principem zabezpečovacím, a ve své podstatě tak představují výjimku z pojistné zásady poskytující zabezpečení občanům ve stáří, invaliditě či při ztrátě osoby, která je zákonem chápána jako blízká a která je typická pro první pilíř důchodového systému.⁷¹ V rámci této invalidity pak samozřejmě bude docházet k upravenému způsobu výpočtu ID.

---

⁶⁷ § 25 ZDP.

⁶⁸ § 1 nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání.

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. Cdo 3789/2012.

⁷⁰ § 42 ZDP.

⁷¹ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 169.

4. LÉKAŘSKÁ POSUDKOVÁ SLUŽBA

Úprava lékařské posudkové služby (dále jen LPS) má v oblasti sociálního zabezpečení zvláštní postavení. Jejím úkolem v rámci této oblasti je podávání posudků o zdravotním stavu a jeho důsledcích, které následně slouží jako podklad pro vydání rozhodnutí o některé z dávek sociálního zabezpečení či o jiných výhodách, jež jsou poskytovány z jednotlivých systémů sociální ochrany.⁷² Posudkovou činnost v sociálním zabezpečení je pak nutno v souladu s pohledem na výkon veřejné správy pojmout jako veřejnou službu.⁷³

Pro své zařazení v organizačních strukturách orgánů resortu Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) mluvíme o resortní posudkové službě, která např. v roce 2010 čítala 416 lékařů, jejichž průměrný věk byl 59 let. Posudková služba je však vykonávána i mimo resort MPSV, a to v tzv. silových resortech – Ministerstvu obrany, vnitra, spravedlnosti a financí.

Důležitou roli v rámci LPS sehrává osoba posudkového lékaře. Mělo by jednat o osobu, u níž dochází k integraci znalostí ze všech medicínských oborů se znalostmi právními, ale i sociálními a etickými, jelikož činnost toho lékaře má velmi široký význam navazující na oblast medicínskou, právní, sociální a ekonomickou.⁷⁴ Zdravotní stav pro účely sociálního zabezpečení mohou posuzovat pouze kvalifikovaní odborníci splňující kvalifikační předpoklady dané zákonem č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta a vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 185/2009 Sb., v platném znění.⁷⁵

4.1 Výkon LPS v resortu MPSV

Stejně jako v téměř všech oblastech i v rámci organizace LPS došlo během let jejího fungování k několika výrazným změnám. Původně, a to do konce června 2006, byla LPS jednotná a působila v první instanci na OSSZ a Pražské správě sociálního zabezpečení. V instanci druhé na MPSV, výjimečně na ČSSZ. Počátkem června roku 2006 však došlo ke změnám dosavadní koncepce, a tak bylo posuzování zdravotního stavu a jeho důsledků pro účely pojistných systémů zanecháno v kompetenci OSSZ a Pražské správy sociálního

---

⁷² VESELÝ: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 296.

⁷³ SEIFERT, Bohumil, ČELEDOVÁ, Libuše a kol. *Základní pojmy praktického a posudkového lékařství*. 1. Vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012, s. 25.

⁷⁴ Tamtéž, s. 20.

⁷⁵ *Lékařská posudková služba* [online]. CSSZ.cz, 21. 3. 2013 [cit. 24. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.cssz.cz/cz/lekarska-posudkova-sluzba/>>.

zabezpečení, pro ostatní systémy byly kompetentní pracovní úřady.⁷⁶ Nová úprava se ale pravděpodobně neukázala být příliš šťastnou volbou, a proto od 1. července 2009 došlo k dalším změnám. Touto změnou byla veškerá agenda LPS z úřadů práce převedena na OSSZ (v Praze Pražské správě sociálního zabezpečení, v Brně Městské správě sociálního zabezpečení), čímž byla obnovena jednotná LPS resortu MPSV.⁷⁷ Nově je tedy činnost LPS v resortu MPSV vykonávána tímto ministerstvem, jeho posudkovými komisemi, ČSSZ a OSSZ.

4.1.1 Působnost MPSV

Odbor posudkové služby MPSV odborně řídí a kontroluje činnost LPS v oblastech sociálního zabezpečení ČR. Na jeho půdě dochází ke sjednocení výkladu právních předpisů, přijímání opatření k jednotnému výkonu státní správy a zpracování nejrůznějších koncepcí týkajících se posudkové činnosti. Je však také institucí kontrolující jednotlivé orgány LPS.⁷⁸

4.1.2 Působnost posudkových komisí MPSV

Posudkové komise, výkonné druhoinstanční posudkové orgány, vykonávají lékařskou posudkovou činnost pro účely pojistných a nepojistných sociálních systémů jako kolegiální orgány. Jejich současné pracoviště nalezneme v Praze, Brně, Ostravě, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Českých Budějovicích a Plzni.⁷⁹

4.1.3 Působnost ČSSZ

Česká správa sociálního zabezpečení je považována za ústřední orgán se specifickými kompetencemi, jenž řídí a kontroluje činnost OSSZ. V rámci ČSSZ zároveň působí úsek LPS, který řídí a koordinuje činnost posudkových lékařů pracujících na OSSZ v rámci sociálního zabezpečení. Jedná se o oblast posuzování zdravotních stavů, pracovních schopností jednotlivých osob a kontrolu posuzované dočasné pracovní neschopnosti. Zároveň se spolupodílí na tvorbě celostátní koncepce LPS na posuzování zdravotního stavu. Lékaři ČSSZ provádějí posudkovou činnost v rámci odvolacího řízení⁸⁰ a od 1. 1. 2010 i v námitkovém řízení v rámci důchodového pojištění, v nichž rozhoduje v prvním stupni na základě posudku OSSZ. Jedná se zejména o rozhodnutí týkající se nároků na ID.⁸¹ Lékařská posudková služba,

---

⁷⁶ VESELÝ: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 296.

⁷⁷ RAMIANOVÁ, Jiřina. Změny v organizaci lékařské posudkové služby. *Národní pojištění*, 2009, roč. 39, č. 7, s. 3.

⁷⁸ SEIFERT, ČELEDOVÁ: *Základní pojmy praktického a posudkového lékařství...*, s. 22.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž, s. 22-23.

⁸¹ LANGER, Radim. Změny právní úpravy lékařské posudkové služby. *Národní pojištění*, 2009, roč. 39, č. 2, s. 36.

jež je řízena ČSSZ, má na starosti i posudkovou činnost v oblasti aplikace práva sociálního zabezpečení EU a bilaterálních mezinárodních smluv.⁸²

4.1.4 Působnost OSSZ

V rámci okresních správ sociálního zabezpečení, které plní funkce územní organizační složky ČSSZ, vykonávají lékaři posudkovou činnost v pojistných i nepojistných systémech. Hovoříme o ní jako o tzv. prvoinstanční posudkové službě, při které je použita kombinace výkonů kmenových lékařů LPS, tedy zaměstnanců správy sociálního zabezpečení, a smluvních lékařů.

Na úrovni OSSZ dochází k posuzování zdravotního stavu a pracovní schopnosti fyzických osob. Přesněji posuzují:

- invaliditu a změnu stupně invalidity
- dlouhodobě nepříznivý stav dítěte
- stupně závislosti fyzické osoby pro účely příspěvku na péči a pro účely řízení o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením.⁸³

4.2 Posuzování invalidity

Posuzování invalidity a DNZS blíže upravuje prováděcí předpis k ZDP, konkrétně vyhláška č. 359/2009 Sb., o posuzování invalidity. Posouzení zdravotního stavu, poklesu pracovní schopnosti a stupně invalidity je pak na základě ZORG svěřeno do pravomoci OSSZ. Na posuzování se kromě již zmíněného ZORG jako speciální právní úpravy užije též obecná právní úprava v zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád.

Konkrétní posuzování pak probíhá v souvislosti s řízením na žádost o invalidní důchod při zjišťovacích lékařských prohlídkách, a to pro potřeby orgánu, který je oprávněn rozhodovat o nároku na ID. Případně také při lékařských prohlídkách, v rámci kterých je posuzováno trvání DNZS a jeho dopad na pracovní schopnost.⁸⁴ Kromě zjišťovací lékařské prohlídky, která slouží k prověření žádosti osoby o ID, může však také docházet k tzv. kontrolním prohlídkám. V jejich rámci dochází k ověření trvání dříve uznané invalidity. I tento druh prohlídky je vykonáván lékaři v rámci OSSZ. Nutno podotknout, že při konkrétním posuzování pro účely posouzení invalidity, vycházejí lékaři LPS pod OSSZ převážně z nálezů ošetřujících lékařů,

---

⁸² TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 167.

⁸³ SEIFERT, ČELEDOVÁ: *Základní pojmy praktického a posudkového lékařství...*, s. 23.

⁸⁴ Tamtéž, s. 54.

výsledků funkčních vyšetření, ale i z výsledků vlastních vyšetření a podkladů, které stanoví zvláštní právní předpisy.⁸⁵

Aby mohla být osoba uznána za invalidní, musí naplnit předpoklady § 39 ZDP, kterými jsou DNZS a určitý procentuální pokles její pracovní schopnosti. Obvyklé (průměrné) procentní míry tohoto poklesu pak nalezneme v příloze k vyhlášce č. 359/2009, o posuzování invalidity, kde jsou v patnácti kapitolách uvedeny nejčastější zdravotní postižení, která mají charakter DNZS a zároveň mají dopad na pracovní schopnost. Jelikož však není možné vymezit všechna možná zdravotní postižení, může nastat případ, že posudkový lékař bude muset posuzovat míru procentního poklesu pracovní schopnosti podle postižení, které je přílohou nevyjmenovanému nejbližše funkčně srovnatelné.⁸⁶

Pro stanovení procentuálního poklesu je tedy nejprve nutné určit konkrétní zdravotní postižení, které je příčinou DNZS. V případě, že je takových postižení několik, míry poklesu se nesčítají, jelikož na pracovní schopnost pojištěnce nemají plošný kumulativní efekt. Vychází se tedy z rozhodující příčiny DNZS – zdravotního postižení s nejtěžším funkčním postižením a nejvýznamnějším dopadem na pracovní schopnost dané osoby.

V určitých situacích, především pokud dojde ke kumulaci nebo kombinaci nepříznivých důsledků vícero zdravotních postižení u jedné osoby, se může pokles pracovní schopnosti jevit větší, než odpovídá horní hranici míry poklesu podle rozhodující příčiny DNSZ. V těchto případech pak můžeme horní hranici míry poklesu pracovní schopnosti navýšit až o 10 procentních bodů. Stejného postupu lze využít i v případech, že osoba není schopná využívat tzv. kvalifikační potenciál. Konkrétně jde o případy, kdy DNSZ má mnohem větší dopad na schopnost pojištěnce využívat dosažené vzdělání, zkušenosti a znalosti, na schopnost pokračovat v dosavadní výdělečné činnosti nebo na schopnost rekvalifikace, než odpovídá horní hranici míry poklesu stanovené podle rozhodující příčiny DNSZ.⁸⁷

Stejně jako je vyhláškou o posuzování invalidity stanovena možnost zvýšení horní hranice míry poklesu pracovní schopnosti, nalezneme i ustanovení týkající se možnosti snížení dolní hranice míry již zmiňovaného poklesu, která v úhrnu nesmí převýšit 10 procentních bodů. Tohoto snížení se využívá v následných situacích. V případě, že DNZS pojištěnce nemá vůbec vliv, případně má jen nepodstatný vliv na jeho schopnost využívat dosažené vzdělání, zkušenosti a znalosti a na schopnost pokračovat v dosavadní výdělečné činnosti, a důsledkem toho je pokles pracovní schopnosti pojištěnce menší, než odpovídá

---

⁸⁵ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 167.

⁸⁶ § 1- § 2 vyhlášky MPSV č. 399/2009 Sb., vyhláška o posuzování invalidity.

⁸⁷ WERNEROVÁ, Julie, ZVONÍKOVÁ, Alena. Posuzování invalidity pro účely důchodového pojištění – výklad. In. *Aktuality pro lékařskou posudkovou službu*. Praha: MPSV, 2012, s. 34-36.

dolní hranici míry poklesu pracovní schopnosti u příčiny, popřípadě DNZS. A také za situace, kdy DNZS pojištěnce je stabilizovaný nebo je pojištěnec adaptovaný na své zdravotní postižení, a v důsledku toho je pokles pracovní schopnosti této osoby menší, než odpovídá dolní hranici míry poklesu pracovní schopnosti u příčiny, popřípadě rozhodující příčiny DNZS.⁸⁸ Daná úprava tak reflektuje situace, kdy pojištěnec sice má zdravotní postižení charakteru DNZS, v jehož důsledku disponuje menším rozsahem duševních, tělesných a smyslových schopností než před vznikem DNSZ, ale nemá vliv, případně jen nepodstatný, na využití jeho vzdělání, zkušeností, znalostí a na schopnost pokračovat v předchozí výdělečné činnosti.⁸⁹

Osobně shledávám zavedení těchto procentuálních zvýšení či snížení za velice dobrý nápad, jelikož určitě v mnoha případech nelze pouze tabulkově určit míru poklesu bez přihlídnutí k posuzované osobě a specifikům doprovázející její zdravotní problémy.

Lékaři při posudkové činnosti musejí brát v potaz také způsob zhodnocení a využití zachované pracovní schopnosti u invalidity prvního a druhé stupně. Hodnotí se tato kritéria:

- zda je pojištěnec schopen výdělečné činnosti
  - s podstatně menšími nároky na tělesné, smyslové, duševní schopnosti
  - s podstatně menšími nároky na kvalifikaci
  - v podstatně menším rozsahu a intenzitě
- zda je schopen rekvalifikace, není-li schopen využít dočasné vzdělání.⁹⁰

Mluvíme-li zde o menším rozsahu, je tím myšlena výdělečná činnost ve zkráceném pracovním úvazku nejméně o třetinu u invalidity prvního stupně a o polovinu u invalidity druhého stupně. Podstatně menší intenzitou je bráno jako s nižší výkonovou normou nejméně o třetinu u invalidity prvního a polovinu u invalidity druhého stupně.⁹¹

U invalidity třetího stupně naopak musí být bráno v potaz, zda je pojištěnec schopen výdělečné činnosti za zcela mimořádných podmínek. Tyto podmínky jsou v obecné rovině vymezeny ve vztahu k pracovním podmínkám nebo pracovnímu prostředí, jež by měly respektovat potřeby těžce postižených osob. Jedná se např. o stavebně a finančně náročné úpravy atp.⁹²

Úpravou vyhlášky o posuzování invalidity by mělo být zajištěno objektivní a individuální posuzování jednotlivých zdravotně postižených pojištěnců. Důraz je kladen především na

---

⁸⁸ § 4 vyhlášky MPSV č. 399/2009 Sb., vyhláška o posuzování invalidity.

⁸⁹ WERNEROVÁ, ZVONÍKOVÁ. Posuzování invalidity ..., s. 34-36.

⁹⁰ § 5 vyhlášky MPSV č. 399/2009 Sb., vyhláška o posuzování invalidity.

⁹¹ WERNEROVÁ, ZVONÍKOVÁ. Posuzování invalidity ..., s. 39.

⁹² Tamtéž, s. 40.

podrobná funkční vyšetření, sjednocení a zpřesnění kritérií zpracováním posudkových schémat. Za nežádoucí tedy považujeme především subjektivní hodnocení, které nejde ruku v ruce s materiální rovnoprávností občanů v nárocích důchodového pojištění.⁹³ Důležitost je nadále přisuzována možnosti rekvalifikace, využití předchozích pracovních zkušeností, návyků a na možnosti pracovně rehabilitačních metod. Právě proto je pojištěnci před posouzením zdravotního stavu dáván k vyplnění profesní dotazník, na jehož základě má pak posudkový lékař možnost optimalizovat posudek o invaliditě z hlediska výkonu předchozích pracovních činností.⁹⁴ Díky informacím získaným z tohoto dotazníku je pak posuzující lékař schopen lépe vyhodnotit, zda posuzovaný při svém zdravotním postižení stále může využít svoji kvalifikaci a případně v jakém rozsahu. Údaje mohou také vypovídat např. o nedostatku zkušeností, jednostranném pracovním zaměření či dokonce o negativním přístupu k práci, což vše může ovlivňovat skutečnosti, jež jsou důležité pro závěr posudku.⁹⁵

4.2.1 Osobní kontakt posudkových lékařů s posuzovanou osobou

To, zda by mělo docházet k osobnímu kontaktu mezi lékaři posudkové služby s posuzovanými při posuzování zdravotního stavu pro účely sociální zabezpečení, nebo ne, je jednou z otázek, která je řešena už dlouhá léta a stále na ni nelze předložit přímou odpověď. Nelze totiž určit, zda tento osobní kontakt musí být, jelikož ani právní úprava nezavádí takovouto povinnost.

Při snaze vyřešit tento problém se setkáváme s následujícími hledisky. V rámci posudkového řízení by mělo být postupováno tak, aby byl stav věci zjištěn bez důvodných pochybností a v součinnosti s účastníky. Nelze však nepřiměřeně zatěžovat osoby, pro které by bylo problematické dostavit se k jednání orgánu LPS, a to vzhledem k jejich vážnému zdravotnímu stavu, ačkoli jejich zdravotní stav je možné dobře posoudit na základě doložené zdravotnické dokumentace.⁹⁶

Judikatura Nejvyššího správního soudu pak uvádí následující: „*Přímé osobní vyšetření posuzované osoby lékařem okresní správy sociálního zabezpečení a posudkovou komisí by mělo být pravidlem. Takovéto pravidlo však nemůže platit bezvýjimečně a vždy musí být náležitě zohledněny konkrétní okolnosti daného případu.*“⁹⁷ Nejvyšší správní soud tedy ve

---

⁹³ ARNOLDOVÁ, Anna. LPS a její funkce v systému sociálního zabezpečení v České republice – 2. část. *Národní pojištění*, 2013, roč. 44, č. 5, s. 24.

⁹⁴ RAMIANOVÁ, Jiřina. Lékařská posudková služba ČSSZ v roce 2010. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 3, s. 3.

⁹⁵ ZVONÍKOVÁ, ČELEDVÁ, ČEVELA: *Základy posuzování invalidity...*, s. 30.

⁹⁶ LANGER, Radim. Osobní kontakt posudkových lékařů s posuzovanými účastníky z pohledu soudů. *Národní pojištění*, 2012, roč. 43, č. 8 - 9, s. 36.

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 4 Ads 82/2011-44.

svém rozsudku uznává, že osobní kontakt lékaře posudkové služby s posuzovanou osobou je velmi podstatný a mělo by k němu být zpravidla přistupováno. Avšak nelze to stanovit jako povinnost, které by se nebylo možné vyhnout. Vždy totiž musí být v jednotlivých případech vzaty v potaz konkrétní okolnosti, které by takovýto postup činily nepřiměřeným a leckdy možná také nadbytečným. Domnívám se, že pokud by se rozhodovalo o invalidním důchodu osoby, která je například připoutána na lůžko a dostavit se na danou lékařskou prohlídku by pro ni znamenalo obrovské komplikace, jednalo by se o zbytečné a nepřiměřené zatěžování tohoto žadatele o ID. Proto uznávám za správné, že při rozhodování, zda musí dojít k osobnímu kontaktu posudkových lékařů s posuzovanou osobou, musí být přihlíženo ke specifickým daného případu.

4.3 Náležitosti posudku

Konkrétní vymezení informací, které musí obsahovat každý posudek, nalezneme v ustanovení § 7 vyhlášky o invaliditě. Jde o přesné informace týkající se účastníků procesu posouzení, data a účelu posouzení. Náležitosti posudku o invaliditě pak tvoří určitý přehled o východiscích procesu, o skutkových zjištěních a výsledku posouzení, kterého bylo dosaženo s ohledem na posudkově rozhodné kategorie, jež jsou součástí právních úprav vztahujících se k posuzovanému zdravotnímu stavu a pracovní schopnosti posuzovaného pojištěnce. Přesněji jde o informace uvádějící, zda jde o DNZS, procentuální míru poklesu pracovní schopnosti, stupeň invalidity, označení data vzniku, změny stupně nebo zániku invalidity, schopnost využití zachované pracovní schopnosti u invalidity prvního a druhého stupně, schopnost pojištěnce invalidního v třetím stupni výdělečné činnosti za mimořádných podmínek a dobu platnosti posudku. Podstatnou součástí je i odůvodnění zjištěných závěrů.⁹⁸ Náležitostmi posudku se několikrát zabývaly i správní soudy. Zmínit bychom mohli například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2006, sp. zn. 6 Ads 69/2007-74, který uvádí, že posudek by měl splňovat požadavky celistvosti, úplnosti a přesvědčivosti.

Součástí posudků vyslovujících invaliditu prvního nebo druhého stupně, případně DNZS, který však nemá za následek minimálně 35 % pokles pracovní schopnosti, je tzv. pracovní rekomandace. Jedná se o doporučení okruhu vhodných zaměstnání a posouzení pojištěncovy schopnosti využít zachované pracovní dovednosti.⁹⁹ Judikaturou však bylo upřesněno, že jde

---

⁹⁸ WERNEROVÁ, ZVONÍKOVÁ. Posuzování invalidity ..., s. 41 - 42.

⁹⁹ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení*..., s. 165.

o vymezení pouze v rovině obecné. Úkolem posudkové komise tedy není určení konkrétního zaměstnání.¹⁰⁰

4.3.1 Datum vzniku, změny a zániku invalidity

Stanovení data invalidity, jako součásti jejího posouzení, znamená určení data, ke kterému byl prokázán příslušný procentní pokles pracovní schopnosti pojištěnce, jelikož jeho přesné zjištění je důležité z hlediska přiznání nároku na ID.¹⁰¹ U každé osoby bývá období odkdy začala být nemocnou (nemocí je míněno vše, co je vymezeno v Mezinárodní klasifikaci nemocí)¹⁰² či se zranila do vzniku invalidity různě dlouhé. Ne každé zranění (nemoc) musí invaliditu způsobit. Nelze tedy stanovit konkrétní formuli pro výpočet přesného data vzniku invalidity. Stanovení vzniku by mělo být přesné a spolehlivé. Pokud však nelze datum určit spolehlivě, případně s vysokou pravděpodobností, musí být přesně zdůvodněno, proč takové datum stanovit nelze, a uvést den, kdy existence invalidity byla již zcela nepochybná.¹⁰³

Za datum změny stupně nebo zániku invalidity je brán den, kdy jedná posudkový orgán, tedy den, kdy se prokáží posudkově rozhodné skutečnosti. Mezi takové skutečnosti patří např. zlepšení zdravotního stavu, adaptace na zdravotní postižení, zvýšení kvalifikace atd.¹⁰⁴ V posudku je pak nutno uvést způsob a příčiny, jakými došlo u pojištěnce ke změně.

---

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. září 2008, sp. zn. 3 Ads 37/2003 – 92.

¹⁰¹ SEIFERT, ČELEDOVÁ: *Základní pojmy praktického a posudkového lékařství...*, s. 60.

¹⁰² HARMEČKO, Ladislav. *Invalidní důchod* [online]. Harmecko.cz, [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.harmecko.cz/pracovni-lekarstvi/clanky/c9/invalidni-duchod.aspx>>.

¹⁰³ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 168.

¹⁰⁴ SEIFERT, ČELEDOVÁ: *Základní pojmy praktického a posudkového lékařství...*, s. 60.

5. INVALIDNÍ DŮCHOD

Invalidní důchod je jednou z dávek povinného důchodového pojištění, na který má pojištěnec nárok až za předpokladu splnění všech zákonných podmínek. Důchod jako takový pak charakterizujeme jako „peněžní částku pravidelně vyplácenou podle právních předpisů o sociálním zabezpečení“.¹⁰⁵

Nárok pojištěnce na invalidní důchod nastává, jestliže nedosáhl věku 65 let (případně důchodového věku, je-li vyšší) a stal se:

- a) invalidním a získal potřebnou dobu pojištění, nesplnil-li ke dni vzniku invalidity nárok na starobní důchod nebo byl-li starobní důchod přiznán, pokud nedosáhl důchodového věku
- b) invalidním následkem pracovního úrazu.¹⁰⁶

Podmínka vzniku nároku na invalidní důchod, která určuje, že pojištěnec nesmí splnit ke dni vzniku invalidity nárok na starobní důchod, je vyjádřena v § 29 ZDP. Přiznání starobního důchodu i bez dosažení důchodového věku je pak popsáno v ustanovení § 31 ZDP. V zákonné úpravě nalezneme ale i vymezení podmínek pro ID v mimořádných případech. Jedná se především o ID pro invaliditu z mládí, kterou jsme blíže analyzovali v kapitole 3.4.2.

5.1 Doba pojištění

Doba pojištění je řazena mezi nejvýznamnější právní skutečnosti, které mají vliv na důchodové nároky.¹⁰⁷ Jelikož však není možné tuto dobu uchopit jednotlivě, rozdělíme ji podle určitých kritérií. V rámci snahy o takovéto rozčlenění pak budeme muset přiblížit specifické instituty související právě s tímto rozdělením.

Po datu 31. 12. 1995, kdy nabyl ZDP účinnosti, je dobou pojištění brána doba účasti na důchodovém pojištění v zákoně vymezených skupin osob, které splňují tímto zákonem stanovené podmínky. V tomto případě pak hovoříme o tzv. povinné účasti na důchodovém pojištění. Může však nastat situace, kdy osoba splní jiné předpoklady. Za těchto okolností přichází v úvahu dobrovolná účast na pojištění. Dobou zaměstnání je pak doba získaná před nabytím účinnosti ZDP. Tento zákon se tedy musí vypořádat s jejich transformací, aby mohlo docházet k řádnému stanovení, zda pojištěnec splnil podmínku potřebné doby pojištění. Jako poslední připadá v úvahu tzv. náhradní doba pojištění.¹⁰⁸

Zákonnou úpravu doby pojištění obecně nalezneme v ustanoveních § 11 – § 14 ZDP.

---

¹⁰⁵ RYSKA: *Slovník základních pojmů z práva...*, s. 14.

¹⁰⁶ § 38 ZDP.

¹⁰⁷ BREJCHA, ŠANTRŮČEK: *Právo důchodového pojištění...*, s. 115.

¹⁰⁸ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 146.

Povinná účast na pojištění

Vymezení skupin osob, které jsou povinně účastné na pojištění, nalezneme v ustanovení § 5 ZDP. Jednotlivé účastenství konkrétní osoby tedy spočívá na příslušenství k zákonem vymezené skupině osob, avšak existuje zde ještě jedna podmínka. Tato osoba musí být účastna nemocenského pojištění podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Dále jsou pak povinnými účastníky na pojištění i osoby samostatně výdělečně činné, vykonávající tuto činnost na území ČR a splňující podmínky uvedené v § 9 a § 10 ZDP. Nutno podotknout, že za dobu pojištění se nepovažuje měsíc, ve kterém nedošlo k dosažení takových příjmů, ze kterých by bylo možné odvést pojistné.¹⁰⁹ Doba pojištění se prokazuje evidenčním listem důchodového pojištění.

Dobrovolná účast na důchodovém pojištění

Takováto účast je možná pouze u osob starších 18 let, nestanoví-li ZDP jinak. K účasti se osoba přihlašuje prostřednictvím přihlášky, která je podávána k OSSZ podle místa trvalého pobytu občana či podle místa hlášeného pobytu v ČR, jedná-li se cizince. Pokud osoba nemá ani jeden z těchto pobytů, svou přihlášku může podat ke kterékoliv OSSZ. Doby dobrovolné účasti je pak možno dělit na podmíněné a nepodmíněné. Mezi podmíněné řadíme období vedení osoby v evidenci úřadu práce jako uchazeče o zaměstnání; soustavné přípravy na budoucí povolání na střední nebo vysoké škole v ČR; určité výdělečné činnosti v cizině od 31. 12. 1995; výkon dlouhodobé dobrovolnické služby; činnost v ČR ve prospěch zahraničního zaměstnavatele; výkon funkce poslance Evropského parlamentu; pobyt v cizině, během něhož dané osoby následovaly manžela, který v cizině působil v diplomatických službách ČR, a dobrovolné pojištění bez udání důvodu. Pojištěné mohou být ale i osoby starší 18 let, které podaly přihlášku a zároveň nespádají pod kategorie v rámci podmíněné doby pojištění. K takovéto účasti se lze přihlásit nejvýše jeden rok bezprostředně před podáním přihlášky a celková doba účasti nesmí být delší než 15 let. V tomto případě hovoříme o podmíněné dobrovolné účasti. Obecně pak platí, že nelze být dobrovolně účasten po vzniku nároku na starobní důchod.¹¹⁰

Doby zaměstnání

V období před 1. lednem 1996 byly za doby zaměstnání označeny doby započitatelné pro důchodové účely a vymezené v § 8 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. V porovnání s dnešní úpravou se prakticky shodují s druhovým vymezením povinné účasti na

¹⁰⁹ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 146.

¹¹⁰ *Dobrovolná účast občanů na důchodovém pojištění* [online]. Csz.cz, 23. 12. 2013 [cit. 28. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.csz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/dobrovolna.htm>>.

pojištění. Rozdíly nalezneme v pojmu doby zaměstnání, kterým se podle staré právní úpravy myslela doba pracovního poměru bez ohledu na to, zda po celou dobu jeho trvání bylo zaměstnání skutečně vykonáváno, a v pojetí doby studia a dřívější civilní služby. Tehdy patřily mezi doby zaměstnání, v současnosti jsou brané jako náhradní doba pojištění.¹¹¹

Náhradní doba pojištění

Za tuto dobu je bráno období, ve kterém se sice neodvádí žádné pojistné, ale i přes to je za určitých podmínek započítáváno do potřebných let pro důchodové pojištění.¹¹² Konkrétně toto období pak započítáváme u osob uvedených v § 5 odst. 2 ZDP. Obecným pravidlem pak je, že doba pojištěná musela trvat alespoň jeden rok a náhradní doba byla získána na území ČR. U některých dob se však vyžaduje sofistikovaně vyjádřený vztah k ČR. Existují i možnosti, kdy není potřeba splnit podmínku získání jednoho roku doby pojištění. Náhradní doba pojištění se pro vznik nároku na důchod a výši procentní výměry důchodu hodnotí stejně jako doba pojištění.¹¹³

Poté, co jsme definovali dobu pojištění a naznačili její různé podoby, vrátíme se zpět k jádru věci. Tedy potřebné době pojištění jako jedné z podmínek, která musí být splněna pro vznik nároku na dávku ID. Potřebná doba pojištění je v případech ID odstupňována podle věku pojištěnce následovně:

- do 20 let je to méně než rok
- od 20 do 22 jeden rok
- od 22 do 24 dva roky
- od 24 do 26 tři roky
- od 26 do 28 čtyři roky
- nad 28 je dobou pojištění pět let.¹¹⁴

Proto, abychom mohli danou dobu pojištění stanovit přesně, musíme znát období, ze kterého se zjišťuje. Dle zákonné dikce se zjišťuje v období před vznikem invalidity. U osob ve věku nad 28 let se potřebná doba pojištění zjišťuje z posledních 10 let před vznikem invalidity a z posledních 20 let před vznikem invalidity u osoby starší 38 let. U osoby staří 38 let ale dochází k modifikaci doby pojištění na 10 let. V případě, že byla doba pojištění získána

---

¹¹¹ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 147.

¹¹² *Náhradní doba pojištění* [online]. Csz.cz, 23. 12. 2013 [cit. 28. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.csz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/dobrovolna.htm>>.

¹¹³ § 12 ZDP.

¹¹⁴ § 40 ZDP.

v období 10 let dokončeném po vzniku invalidity, je podmínka této doby také splněna. U pojištěnce mladšího 24 let také dochází k úpravě této doby, a to na dva roky.¹¹⁵

Pro účely nároku na ID se za plnění podmínek potřebné doby pojištění považuje i období účasti na pojištění osob vedených v evidenci úřadu práce, tzv. uchazečů o zaměstnání. Dále pak doba studia na střední nebo vysoké škole v ČR, před dosažením 18 let věku, nejdříve ale až po dosažení základního vzdělání. Po dosažení 18 let se započítává pouze doba prvních šesti let studia.¹¹⁶

5.2 Výpočet výše ID

Způsob výpočtu ID bývá stejně jako u výpočtu ostatních důchodů nazýván jako tzv. dávková formule. Ačkoli pro tento pojem neexistuje přesná definice, mohli bychom se ji pokusit charakterizovat následovně: „*Dávkovou formulí se rozumí konkrétní postup při stanovení základu, z něhož se vyměřuje výše důchodové dávky a samotné vyměření této dávky za aplikace exaktně matematických pravidel.*“¹¹⁷

Výši invalidních důchodů určíme na základě součtu dvou výměr,¹¹⁸ konkrétněji základní a procentní. Základní výměra činí 9 % průměrné mzdy měsíčně a pro rok 2014 byla stanovena § 3 vyhlášky č. 269/2013 Sb. na 2 340 Kč. Jen pro srovnání, v roce 2013 byla tato částka 2 330 Kč.¹¹⁹ Lze tedy jasně usoudit, že s rostoucí průměrnou měsíční mzdou dochází i k nárůstu základní výměry u ID. U procentní výměry pak dochází k diverzifikaci na základě dosaženého stupně invalidity. Obecně platí, že čím vyšší stupeň invalidity, tím vyšší procento v rámci procentní výměry. Za každý celý rok doby pojištění činí její výše:

- 0,5 % výpočtového základu měsíčně, jde-li o invaliditu prvního stupně
- 0,75 % výpočtového základu, jedná-li se o invaliditu druhého stupně
- 1,5 % u invalidity třetího stupně.¹²⁰

Avšak výše procentní výměry musí činit nejméně 770 Kč.¹²¹

Výpočtový základ bude až do 31. 12. 2014 stanovován z osobního vyměřovacího základu (tím je dle § 16 ZDP měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období) a to tak, že do částky první redukční hranice se počítá 100 %, z částky nad první do druhé redukční hranice se počítá 27 %, nad druhou až do třetí se jedná o 22 % a nad

---

¹¹⁵ § 40 ZDP.

¹¹⁶ § 40 odst. 3 ZDP.

¹¹⁷ BREJCHA, ŠANTRŮČEK.: *Právo důchodového pojištění...*, s. 129.

¹¹⁸ Obě tyto výměry se dle § 54 odst. 3 ZDP zaokrouhlují. Základní na celé desetikoruny nahoru, procentní na celé koruny nahoru.

¹¹⁹ Tato částka byla stanovena vyhláškou č. 324/2012 Sb.

¹²⁰ § 41 ZDP.

¹²¹ § 33 odst. 2 ZDP.

třetí redukční hranici se počítají 3 % z již zmiňovaného osobního vyměřovacího základu. Úprava redukčních hranic je stanovena procentuální částkou z průměrné mzdy. První redukční hranicí je tedy 44 % z průměrné měsíční mzdy, druhou hranicí je 116 % z průměrné měsíční mzdy a 400 % z průměrné měsíční mzdy je třetí hranicí.¹²² Oproti předchozí úpravě tak došlo ke změně, protože až do začátku roku 2014 byly redukční hranice upraveny konkrétní sumou. Nutno dodat, že k této změně došlo v rámci reakce zákonodárce na nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 8/07 ze dne 23. března 2010.

Určitá specifika výpočtu se pak objevují v souvislosti s náhradní dobou pojištění. Náhradní doba pojištění se nezapočítává do doby pojištění získané do 18 let věku a po vzniku nároku na důchod. Dále musíme uvést, že náhradní doba pojištění může být započítávána pouze v rozsahu 80 %, s výjimkou náhradních dob pojištění za dobu účasti na pojištění u osob konajících vojenskou službu v ozbrojených silách ČR (nejsou-li vojáky z povolání), osob pečujících osobně o dítě ve věku do 4 let a osob, jež pečují osobně o osobu mladší 10 let, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni druhém až čtvrtém, pokud spolu žijí v domácnosti (podmínka spoluzití v jedné domácnosti není povinná, pokud se jedná o osobu blízkou).¹²³

5.2.1 Výše ID v mimořádných případech

Za ID v mimořádných případech je dle současné právní úpravy považován takový důchod, která vznikl jako následek tzv. invalidity z mládí. Jak jsme si již popsali v kapitole 4.3.2., nárok na dávku ID v těchto případech vzniká za specifických situací. Nárok na něj vzniká u osoby, která dosáhla věku minimálně 18 let, má trvalý pobyt na území ČR, její invalidita vznikla před dosažením 18. roku a tato osoba nebyla účastna pojištění po potřebnou dobu. Nutno dodat, že je invalidní pro invaliditu třetího stupně.¹²⁴ Zákonodárce touto úpravou dle mého názoru reaguje na možnost vzniku situací, kdy by osobám, jejichž zdravotní stav byl velice špatný už od útlého věku, a v důsledku nesplnění potřebné doby pojištění jí tak nevznikl nárok na ID. Jde tedy o zmírnění právní úpravy pro určité situace.

Zákonem však není rozdílně upraven pouze nárok na ID, ale i jeho výpočet. Výše procentní výměry takto vymezených osob činí 45 % výpočtového základu. Výpočtový základ i v případech této invalidity sice vychází z osobního vyměřovacího základu, který ale pro ID z mimořádných důvodů určíme odlišně od obecných případů. Za osobní vyměřovací základ se považuje všeobecný vyměřovací základ, který o dva roky předchází ID, vynásobený

---

¹²² §15 odst. 1 a 3 ZDP.

¹²³ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 170 - 171.

¹²⁴ § 42 odst. 1 ZDP.

přepočítacím koeficientem.¹²⁵ Všeobecný vyměřovací základ a přepočítací koeficient pak blíže upravuje § 17 ZDP. Co se týká základní výměry, je upravena stejně jako v předešlých případech, tedy 9 % průměrné mzdy měsíčně.

Právní úprava však nezapomíná ani na obdobné situace, jako je invalidita z mládí a jejich specifické určení procentní výměry. Jedná se o pojištěnce mladší 28 let, kteří splnili podmínky nároku na ID, pokud je přiznávám před 18. rokem věku nebo je-li časový úsek od 18. roku do vzniku nároku kryt dobou pojištění. Případně jde o situace, kdy doba, jež není krytá dobou pojištění, je kratší než jeden rok. Zákon pamatuje i na pojištěnce, kteří k datu vzniku nároku na ID získali alespoň 15 let doby pojištění bez náhradní doby.¹²⁶ Úpravu procentních výměr proto tyto případy nalezneme v § 42 odst. 3 a 4 ZDP.

5.2.2 Dopočtená doba

Za dopočtenou dobu se považuje časový úsek, který začíná dnem vzniku nároku na ID a končí dosažením důchodového věku, pro jehož určení se použije ustanovení § 32 ZDP, nikoli skutečný důchodový věk. Pro ženy bereme v potaz důchodový věk, který je zákonem stanoven pro ty ženy, jež nevychovaly žádné dítě. U mužů je pak tento věk pro účely dopočtené doby vypočítáván stejně jako pro ženy stejného data narození, které za svůj život nevychovaly žádné dítě.¹²⁷

Dopočtená doba může být započítávána dvěma způsoby; plně nebo ve sníženém rozsahu. Způsob, jakým je započítávána, je závislý na datu vzniku nároku na ID a na délce doby pojištění od 18. roku věku do již zmíněného data vzniku nároku na ID.¹²⁸ Plně se dopočtená doba započte za předpokladu existence jedné z následujících podmínek:

- období od 18. let věku do vzniku nároku na ID je kryto dobou českého pojištění
- invalidita vznikla jako následek pracovního úrazu, nemoci z povolání nebo jiné činnosti, která zakládá účast pojištěnce na důchodovém pojištění, případně jiných činnostech, které uvádí § 25 ZDP
- doba, jež není krytá českým pojištěním kratší než jeden rok, v případech, kdy invalidita vznikla po 18. roku, zároveň však před 28. rokem věku pojištěnce; dva roky, vznikla-li invalidita od dosažení 28 let do 40. roku věku; tři roky, vznikla-li invalidita od dosažení 40. roku věku pojištěnce.

¹²⁵ § 42 odst. 2 ZDP.

¹²⁶ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 171.

¹²⁷ §41 odst. 4 ZDP.

¹²⁸ *Invalidní důchody* [online]. *Cssz.cz*, prosinec 2013 [cit. 31 .3. 2014]. Dostupné na <<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/invalidni-duchody.htm>>.

Dopočtenou dobu ve sníženém rozsahu započítáváme za předpokladu, že nedojde ke splnění podmínek pro plný zápočet této doby. V těchto případech dochází ke krácení dopočtené doby, a to v poměru délky dob pojištění, které pojištěnec získal v časovém úseku od 18 let do vzniku nároku na ID k době, jež uplynula od dosažení 18. roku věku do dne vzniku nároku na ID. Výsledek je vyjádřen ve dnech a zaokrouhlen na celé dni nahoru. Pro účely dopočtené doby se na základě § 41 odst. 5 ZDP za dobu pojištění bere i doba studia na střední či vysoké škole v ČR po dosažení 18 let po dobu prvních šesti let tohoto studia v období od 31. prosince 2009.¹²⁹

Nesmíme však zapomenout, že podle § 41 odstavce 4 není možné přistoupit k započítání dopočtené doby, jestliže invalidita vznikla následkem úmyslného poškození zdraví, které si osoba způsobila sama, či nechala způsobit. Započítání není možné ani za předpokladu, že vzniklo jako následek úmyslného trestného činu pojištěnce.¹³⁰

Díky použití dopočtené doby v rámci výpočtu výše ID při invaliditě stupně třetího dochází k případům, kdy částka, která je vyplácena jako ID, v podstatě odpovídá částce, kterou by pojištěnec dostával jako starobní důchod, kdyby ho dosáhl v původně stanoveném důchodovém věku a po celoživotní pracovní aktivitě.¹³¹

5.2.3 Výše ID při změně stupně invalidity

Novelou ZDP (účinnou k 1. 1. 2010, kterou byla v této práci již několikrát zmíněna) došlo i k úpravě postupu řešení výše ID, za předpokladu změny stupně závislosti. V dřívější úpravě tato změna (mezi plnou a částečnou invaliditou) de facto znamenala zánik nároku na doposud pobíranou dávku, a to z důvodů nesplnění zákonem stanovených podmínek. Docházelo tedy k poměrně absurdním situacím, kdy podmínky nároku musely být znovu posouzeny, stejně jako musela být znovu zcela kompletně vypočítána celá dávka. Jelikož ale období, kdy pojištěnec pobíral částečný ID, nebylo považováno za pojištěnou činnost, docházelo často k situacím, kdy i přes zhoršení zdravotní situace nemohl být přiznán nárok na plný ID, a to z důvodů nesplnění podmínky potřebné doby pojištění. Osoba tedy nadále mohla pobírat pouze ID pro částečnou invaliditu. Díky nové úpravě tak došlo ke změně poměrně nelogické úpravy. Nově tedy v rámci změny stupně invalidity dochází pouze ke změně výše dávky, aby

---

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Zda byl trestný čin spáchán úmyslně, posuzujeme podle toho, zda došlo k naplnění § 15 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³¹ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 171.

odpovídala zákonem vymezeným procentním sazbám. Nedochází tedy k opětovnému zkoumání splnění podmínek nároku.¹³²

Při určování nové výše ID se pak ale mění pouze procentní výměra, kde její dosavadní výše je násobena specifickým koeficientem. Tento koeficient je stanoven jako zlomek, v jehož čitateli je uvedena procentní sazba náležející nově (tedy odpovídající novému stupni invalidity) a ve jmenovateli je sazba náležící až do této doby (odpovídající dosavadnímu stupni invalidity).¹³³

5.3 Přeměna ID na starobní důchod a souběh s jinými důchody

Nárok na ID pro invaliditu prvního nebo druhého stupně a zároveň pro invaliditu třetího stupně pojištěnců, kteří nejsou účastníky důchodového spoření, tedy přesněji druhého pilíře důchodového pojištění, zaniká dnem dosažení věku 65 let, případně důchodového věku, je-li vyšší než 65 let. Tímto dnem zároveň vzniká nárok na starobní důchod, který má dosahovat stejné výše jako dosavadní ID. Pojištěnec však může žádat i postup podle ustanovení § 29 odst. 1, 2 nebo 3.

Za předpokladu, že se jedná o ID pro invaliditu třetího stupně, jehož nositel byl účastníkem důchodového spoření, dochází k zániku tohoto ID ke dni, kdy tato osoba dosáhla 65. roku věku nebo věku důchodového, je-li vyšší než 65 let.¹³⁴

Řízení o takovýchto přeměnách jsou zahajována plátcem důchodu z moci úřední a ukončována vydáním správního rozhodnutí. Nutno dodat, že stejného postupu se použilo při transformaci ID osob, které dosáhly alespoň věku 65 let k 1. lednu 2010, tedy ke dni, kdy vstoupila v účinnost novela příslušné právní úpravy.¹³⁵

Jestliže pojištěnec současně splní podmínky nároku na výplatu několika důchodů, jedná se o tzv. souběh nároků na důchody. V těchto případech má pak význam rozdělení důchodů na přímé a odvozené.¹³⁶ Při souběhu je platné všeobecné pravidlo, že základní výměra důchodů může náležet jen jednou a zároveň není stanovena žádná hranice pro úhrn důchodů. Co se týká přímých důchodů, občan má nárok pouze na výplatu jednoho takového důchodu. Avšak za předpokladu, že dojde k současnému splnění podmínek nároku na ID a jednoho z derivativních důchodů, bude částka odpovídající nejvyššímu důchodu vyplácena v plné

---

¹³² PELIKÁNOVÁ, Helena, LANG, Roman. Výše invalidního důchodu při změně stupně invalidity a jeho transformace při dosažení věku 65 let. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 12, s. 5.

¹³³ § 41 odst. 3 a 4 ZDP.

¹³⁴ § 61a a § 61b ZDP..

¹³⁵ PELIKÁNOVÁ, Helena, LANG, Roman. Výše invalidního důchodu při změně stupně invalidity a jeho transformace při dosažení věku 65 let. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 12, s. 8.

¹³⁶ Mezi přímé důchody řadíme starobní a invalidní, mezi odvozené (derivativní) pak vdovský, vdovecký a sirotčí důchod.

míře, z ostatních důchodů bude mít však osoba nárok pouze na polovinu procentní výměry, nestanoví-li zákon jinak.¹³⁷

5.4 Výplata ID

Proto, aby pojištěnci vznikl nárok na výplatu ID, musí dojít ke splnění podmínek stanovených ZDP pro vznik nároku na ID, ale zároveň musí tento pojištěnec podat žádost o přiznání nebo vyplacení důchodů.¹³⁸

Za podmínek vyřčených v ustanovení 56 odst. 2 a 3 ZDP může však dojít k zastavení výplaty ID. Jde zejména o situace, kdy se pojištěnec nedostaví na kontrolní lékařskou prohlídku, nepodrobí se vyšetření zdravotního stavu, nesdělí údaje o dosaženém vzdělání atp. Zkrátka neposkytne patřičnou spolupráci při posuzování jeho zdravotního stavu a možném zapojení do pracovní činnosti. V těchto případech je pak nutné zkoumat, v jaké době došlo ke změně stupně invalidity či kdy daná osoba přestala být invalidní zcela, a to především při určení, od jakého dne pojištěnci nenáleží důchod.

Zvláštní situace ale mohou nastat i v případech, kdy pobíratel ID má současně s touto dávkou i příjem z výdělečné činnosti. ZDP sice nevylučuje takovýto souběh nároků, ale vezmeme-li v potaz vymezení invalidity, u invalidity třetího stupně se tak může stát pouze za zcela mimořádných podmínek. U ostatních invalidů pak musíme upozornit na možnost výdělečné činnosti pouze v rozsahu jejich zachovalého pracovního potenciálu.¹³⁹ Pojištěnec, který je příjemcem ID a zároveň k tomu si přivydělává, by ale měl pamatovat na možná rizika svého počínání. Posudkový lékař by totiž na základě jeho pracovní činnosti mohl rozhodnout o jeho úspěšné adaptaci, což by mělo za následek úplné odebrání ID. Další možností by bylo rozhodnutí o snížení invalidity. Často k těmto případům dochází i za situací, kdy se zdravotní stav osoby nijak nezlepšil, avšak posudkový lékař tak usoudí z důvodů, že se osoba podílela na pracovní činnosti.¹⁴⁰

5.5 Počty ID v České republice

V následující kapitole bych ráda naznačila vývoj invalidity a ID v číslech. Tedy kolik je invalidních důchodců teď, kolik jich bylo před již několikrát zmiňovanou novelou a pokusím se nastínit, jak by mohla tato čísla vypadat v následujících letech. Zároveň bych čtenáři ráda poskytla informace týkající se průměrné výše ID. Kapitulu jsem se rozhodla do svého textu

---

¹³⁷ PŘIB, Jan. *Důchodové pojištění a související problematika*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2004, s. 62-63.

¹³⁸ § 54 odst. 2 ZDP.

¹³⁹ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 171.

¹⁴⁰ ŠRÁMKOVÁ, Martina. *Invalidní důchodci prací riskují důchody* [online]. Denik.cz, 22. 9. 2009 [cit. 2. 4. 2014]. Dostupné na <http://www.denik.cz/moje_prace/moje_prace_invalidni_duchodci20090917.html>.

zařadit především pro informaci čtenáře o vývoji invalidity na území naší republiky a pro ozvláštnění textu, kdy se do teorie snažím zařadit i část faktickou.

Následné informace jsou vždy počítány k měsíci prosinci příslušného roku a nejsou do nich započítávány důchody vyplacené do ciziny. V roce 2009, kdy byly ID rozdělené na částečné a plné, eviduje MPSV 375 154 důchodců pro plný ID a 215 790 důchodců pobírající částečný ID. V součtu tedy můžeme hovořit o 585 944 invalidních důchodcích. V dalším roce, ve kterém již došlo k účinnosti novely, která rozdělovala ID pro invaliditu prvního až třetího stupně, bylo evidováno 244 048 důchodců pro invaliditu třetího stupně, 54 973 důchodců pro invaliditu druhého stupně a 167 308 důchodců pro invaliditu prvního stupně, dohromady tedy 466 239 evidovaných osob, jež pobíraly ID.¹⁴¹ V lednu 2014 pak byly zaznamenány tyto počty: 205 800 důchodců invalidních ve třetím stupni, 65 800 ve druhém a 161 500 ve stupni prvním. Dohromady 433 100 invalidních důchodců.¹⁴² Z těchto informací tedy můžeme dojít k závěru, že počet osob, kterým je přiznáván invalidní důchod, s přibývajícím rokem klesl. Avšak bude tomu tak i během následujících let? Osobně se ztotožňuji s autorem článku, jehož úvahou je, že počty invalidních důchodců se vzhledem k zákonné úpravě, kdy odchod do starobního důchodu je posouván k vyšším věkovým hranicím, budou neustále zvyšovat.¹⁴³ Lidé vzhledem ke své dlouholeté pracovní činnosti budou náchylnější ke zdravotním potížím, a jejich tělo tak ve většině případů nebude zvládat pracovní nápor. Avšak je možné, že zákonodárce náležitě změní úpravu invalidity natolik, že těmto osobám ID nebudou přiznávány. Tento krok by však dle mého názoru byl v rozporu se zásadami práva sociálního zabezpečení a LZPS jako takovou.

Průměrná výše ID je pak MPSV uváděna následně: pro rok 2009 je průměrným ID pro plnou invaliditu 9 681 Kč a pro invaliditu částečnou se jedná o částku 6 076 Kč. V roce následujícím je ID pro invaliditu třetího stupně udávána částka 9 656 Kč, pro invaliditu druhého stupně 6 671 Kč a nejnižší, tedy invaliditu prvního stupně, 6 140 Kč. Jelikož však nebylo v mých silách dohledat průměrné částky pro rok 2013, natož pro rok 2014, který je teprve na začátku, uvedu pro srovnání alespoň výše z roku 2012. Pro invaliditu třetího stupně byla průměrným ID částka 10 141 Kč, pro invaliditu druhého 6 714 Kč, konečně pro

---

¹⁴¹ Informace získané z dokumentu *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice*, který vydalo MPSV. Dostupný na <www.mpsv.cz>.

¹⁴² Informace získaná z dokumentu *Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v lednu 2014*. Dostupný na <www.mpsv.cz>.

¹⁴³ GOLLA, Petr. *Invalidních důchodů bude přibývat* [online]. investujeme.cz, 8. června 2011 [cit. 31. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.investujeme.cz/invalidnich-duchodu-bude-pribyvat/>>.

invaliditu prvního stupně jsou udávány informace o průměrném důchodu ve výši 6 021 Kč.¹⁴⁴ Z vyplývajícího tedy můžeme usoudit, že stejně jako ke zvyšování základní výměry dochází (i když ne v příliš velkém měřítku) i ke zvyšování ID jako takových.

---

¹⁴⁴ Informace získané z dokumentu *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice*, který vydalo MPSV. Dostupný na <www.mpsv.cz>.

6. ORGANIZACE VE VĚCECH ID

Jak již bylo zmíněno na začátku této práce, ID jako takové spadají pod systém důchodového pojištění. Pro úpravu organizace ve věcech těchto důchodů tedy bude platit to, co pro organizaci důchodového pojištění, což je konkrétně upraveno ve druhé části ZORG.

Mezi orgány, jež provádí důchodové pojištění, řadíme orgány státní správy, kterými jsou MPSV, Ministerstvo vnitra, Min. obrany, Min. spravedlnosti a orgány správy sociálního zabezpečení, konkrétně ČSSZ a OSSZ. Na správě důchodového pojištění se však podílejí i obecní a živnostenské úřady.¹⁴⁵ Každý z těchto orgánů má pak své specifické postavení a kompetence, jichž v rámci tohoto systému využívá.

6.1 MPSV

Toto ministerstvo považujeme za vrcholný resortní orgán pro oblast sociálního zabezpečení, tedy i pro oblast ID. Jeho činnost spočívá především v úloze koncepční a řídicí, jelikož kromě jiného je ústředním orgánem státní správy. V rámci důchodového pojištění především vydává metodické pokyny, doporučení a výklady. Kromě toho také řídí ČSSZ jakožto svůj podřízený subjekt. Jeho činnost bychom však mohli popsat i jako organizační, jelikož koordinuje a usměrňuje provádění pojištění, a normotvornou. Právě MPSV vydává vyhlášky důležité pro oblast důchodového pojištění a zpracovává návrhy zákonů týkajících se jeho resortu.¹⁴⁶

Zvláštní postavení náleží ministru práce a sociálních věcí. Jeho úkolem je odstraňování tvrdostí v rámci důchodového pojištění, které představuje mimořádné řešení situací, kdy právní úprava dopadá na konkrétní osobu v konkrétním případě s tvrdostí, se kterou nebylo při vytváření dané právní úpravy počítáno. Zároveň k tomu musí dojít za situace, kdy je o ID rozhodnuto právě v souladu s touto právní úpravou. Ministr práce a sociálních věcí v těchto případech rozhoduje na základě návrhu tzv. dávkové komise, která je složená z odborníků práva sociálního zabezpečení. Návrhu musí předcházet zahájení řízení na základě písemné a odůvodněné žádosti občana, v jehož prospěch by mělo dojít k odstranění oné tvrdosti.¹⁴⁷ Touto činností může dle § 4 odst. 3 ZORG pověřit správy sociálního zabezpečení.

6.2 ČSSZ

ČSSZ bychom mohli charakterizovat jako věcně specializovaný správní úřad s celostátní působností, podřízený MPSV. Jedná se o úřad, jehož činností je dle § 5 ZORG především

¹⁴⁵ VESELÝ: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 251.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 252.

¹⁴⁷ MOTEJL, Otakar, a kol. *Stanoviska veřejného ochránce práv: důchody*. Praha: ASPI, 2009, s. 80.

rozhodování o nárocích důchodového pojištění, tedy i o nárocích na ID, a následné zařízení jejich výplaty. Dále má rozhodovací pravomoci v oblasti vracení přeplatků na dávkách ID a o odvolání ve věcech, o kterých rozhodovala OSSZ v prvním stupni. Tyto činnosti vykonává vedle svých dalších pravomocí, do kterých řadíme zejména jednání před soudem v řízeních o přezkoumání rozhodnutí ve věcech pojištění, provádění registrační povinnosti, řídicí a kontrolní činnost vůči OSSZ.

Na jejich úrovni může také docházet k posuzování invalidity a dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, a to za naplnění podmínek vyjádřených v § 8 odst. 9 ZORG.

6.3 OSSZ

OSSZ jsou správní úřady se specializovanou věcnou příslušností a místní územní působností, zřízené pro jednotlivé okresy, jejichž primárním úkolem je rozhodovat o účasti osoby na důchodovém pojištění ve sporných případech¹⁴⁸. Dále pak rozhodují o pojistném a případných pokutách. V rámci své činnosti ale i vymáhají pojistné a penále, opatřují podklady potřebné pro rozhodnutí, kontrolují, zda osoby plní své povinnosti v rámci důchodového pojištění, a navrhují ČSSZ zápočet náhradních dob pojištění, jedná-li se o sporné případy.¹⁴⁹ Přesné vymezení úkolů nalezneme v § 6 ZORG.

Dle § 82 ZORG dochází u příslušné OSSZ k sepsání žádosti o přiznání dávky ID. Na předepsaném tiskopise, který se žadatelem vyplní pracovník OSSZ. Nutno podotknout, že tento tiskopis není nikde volně přístupný.

6.4 Služební orgány

Za služební orgány v organizaci důchodového pojištění považujeme Ministerstvo vnitra, obrany a spravedlnosti, vykonávající svou působnost pro oblast důchodového pojištění v rámci zákonné dikce § 9 ZORG, a to pouze pro příslušníky bezpečnostních sborů- tedy vojáků z povolání, příslušníků Hasičského záchranného sboru, Police ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, osoby, kterým je poskytována zvláštní ochrana a pomoc jako svědkům v trestním řízení, a příslušníky Vězeňské služby ČR včetně justiční stráže. Tyto orgány rozhodují o dávkách důchodového pojištění a jejich výplatě vyjmenovaným příslušníkům. Ministři příslušných ministerstev i zde mají pravomoc odstraňovat tvrdosti, jež se vyskytnou v rámci provádění ID.¹⁵⁰

¹⁴⁸ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 260.

¹⁴⁹ VESELÝ: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 253.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 253-234.

6.5 Obecní a živnostenské úřady

Úkolem obecních úřadů je rozhodování o ustanovení zvláštních příjemců dávek důchodového pojištění a následný dohled nad plněním jejich povinností. Za předpokladu, že tyto povinnosti nejsou plněny, má obecní úřad pravomoc zrušit své rozhodnutí o jeho ustavení za zvláštního příjemce a následnou možnost ustanovit jiného zvláštního příjemce.¹⁵¹ Kdo je takovýmto příjemcem, uvádí § 118 ZORG.

Živnostenské úřady v rámci důchodového pojištění jsou považovány za centrální registrační místa. Na jejich půdě dochází k přijímání oznámení o zahájení samostatné výdělečné činnosti osob provozujících živnost.¹⁵² Oznámení jsou podávána na tiskopisech Ministerstva průmyslu a obchodu a následně živnostenskými úřady předána příslušným OSSZ.

---

¹⁵¹ § 10 zákona č. 528/1991 Sb., zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵² § 10a ZORG.

7. ŘÍZENÍ VE VĚCECH ID

Řízením ve věcech ID rozumíme procesní pravidla a postupy, kterými dochází k naplnění hmotněprávních předpisů důchodového pojištění vztahující se právě na tyto důchody. Především pak jde o rozhodování o nároku na dávku ID konkrétního účastníka pojištění. Hlavním smyslem tohoto řízení je tedy dospět k vydání meritorního rozhodnutí, které zakládá, mění či ruší subjektivní práva a povinnosti účastníků, kterými jsou v těchto řízeních nositelé důchodového pojištění (přesněji správní orgány) a pojištěnec.¹⁵³

Právní úpravu nalezneme především v ustanoveních ZORG, konkrétněji se bude jednat o § 81 – § 90 a § 105 – § 112. Pakliže tento zákon nestanoví jinak, podpůrně se používá zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen SR).

7.1 Zahájení řízení

„Zahájením řízení se rozumí úkon, kterým je vyvolán vlastní procesní postup směřující k vydání meritorního řízení.“¹⁵⁴ Tento úkon pak může být v rámci ID ovlivněn zásadou dispoziční nebo zásadou oficiality, tedy že řízení je buďto zahájeno na návrh, a nebo z moci úřední.

Řízení o přiznání ID se zahajuje vždy na základě písemné žádosti. Tato žádost je s žadatelem sepisována na půdě OSSZ příslušné podle místa trvalého pobytu, a to na předepsaném tiskopise, kdy povinnost ji sepsat nastává i za situace, kdy se sepisující osoba domnívá, že nebyly splněny podmínky nároku na ID. Jak uvádí zákonná úprava, za datum uplatnění nároku se považuje den, kdy se osoba poprvé obrátila na příslušný orgán důchodového pojištění se svou žádostí o přiznání ID. Tuto žádost podává sama oprávněná osoba. Výjimku ale představuje § 82 odst. 2 ZORG, kdy může být žádost podána rodinným příslušníkem oprávněného. Takový případ může nastat pouze za situace, kdy to žádající osobě neumožňuje její zdravotní stav, s jejím souhlasem a na základě potvrzení lékaře o jejím zdravotním stavu.¹⁵⁵ Po podání žádosti OSSZ vyzývá zaměstnavatele žádající osoby o doložení informací dle § 83 ZORG.¹⁵⁶

Vedle zahájení řízení o přiznání ID existuje i zahájení řízení o změně. V těchto případech se bude jednat především o přiznání dávky, která byla odepřena či přiznána od pozdějšího data, o řízení týkajícího se zvýšení dávky ID, odnětí dávky, která byla přiznána neprávem, její snížení nebo zastavení výplaty ID. Půjde tedy o situace, kdy dochází k reakci na předložení

¹⁵³ BREJCHA, ŠANTRŮČEK: *Právo důchodového pojištění...*, s. 244.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 249.

¹⁵⁵ § 81 - § 83 ZORG.

¹⁵⁶ Příloha č. 2, získaná na <<http://www.cssz.cz/cz/tiskopisy/duchodove-pojisteni.htm>>.

nových důkazů nebo změnu poměrů. Takováto řízení pak mohou být zahájena jak na žádost, tak z úřední povinnosti, tedy orgánem příslušným k této změně. Vždy z moci úřední je pak zahajováno řízení, které probíhá ve věci přeměny ID na starobní.¹⁵⁷

7.2 Důkazní řízení

Jelikož řízení ve věcech ID je řízením správním, pro oblast dokazování se bude řídit obecnou právní úpravou dle SŘ. V rámci hodnocení jednotlivých důkazů se mimo jiné využije zásada volného hodnocení důkazů, pro kterou platí, že každý důkaz se posuzuje zvlášť a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti.¹⁵⁸

Nejčastějším důkazním prostředkem jsou různé listiny. Půjde především o tzv. evidenční listiny¹⁵⁹, kterých je používáno k prokázání doby pojištění a vyměřovacího základu. Konkrétnější informace týkající se těchto listin nalezneme v § 38- § 39 ZORG. Pakliže nastane situace, že zákon předepisuje určitý druh nebo formu listinného důkazu k prokázání nároku na ID, který chybí, může se k prokázání potřebné skutečnosti využít jiného důkazu. Tento důkaz však musí být stejně hodnověrný jako zákonem požadovaný.¹⁶⁰ Pokud z povahy věci nevyplývá, že musejí být listiny předloženy v originále či úředně ověřeným opisem, lze v rámci dokazování využít i nejrůznějších produktů výpočetní techniky, jež byly pořízeny právě podle již zmiňovaného originálu.¹⁶¹ Zákonodárce tak dle mého názoru reaguje na progres výpočetní techniky v posledních letech, jenž umožňuje snadnější a rychlejší jednání v určitých procesech. K prokázání doby pojištění se může také využít čestného prohlášení, které bylo poskytnuto nejméně dvěma svědky a žadatelem.¹⁶²

V rámci invalidních důchodů je ustanoven zvláštní typ důkazu, a to posudek lékaře OSSZ nebo ČSZS o zdravotním stavu, pracovní schopnosti nebo invaliditě žadatele o důchod, který však formálně není znaleckým posudkem. Nepodrobí-li se žadatel o ID vyšetření zdravotního stavu, nepředloží-li požadované nálezy svého ošetřujícího lékaře či neposkytne jinou důležitou součinnost související s prokázáním svého zdravotního stavu, může být řízení v jeho věci přerušeno, a po dvanácti takto přerušovaných měsících dokonce zastaveno.¹⁶³

---

¹⁵⁷ § 81 odst. 2 a odst. 4 ZORG.

¹⁵⁸ BREJCHA, ŠANTRŮČEK: *Právo důchodového pojištění...*, s. 252-153.

¹⁵⁹ Příloha č.1, získáno na OSSZ České Budějovice.

¹⁶⁰ RYBA: *Nad sociálním zabezpečením...*, s. 119.

¹⁶¹ Tyto produkty vyjmenovává § 84 ZORG.

¹⁶² § 85 odst. 5 ZORG.

¹⁶³ TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 260.

V kontextu s výše zmíněnou informací, že při dokazování se bude používat obecná úprava SŘ, však musíme upozornit, že v případech ID se nepoužije ustanovení tohoto SŘ o vyjádření účastníků řízení k podkladům rozhodnutí.¹⁶⁴

7.3 Rozhodnutí

Vydání rozhodnutí, které upravuje konkrétní práva a povinnosti účastníků, by se dalo považovat za smysl řízení ve věcech ID. Jedná se hlavně o stanovení, zda má žadatel nárok na ID, případně také v jaké výši.¹⁶⁵

Rozhodnutí ve věcech ID se vydává písemně, kdy jedinou výjimkou jsou situace, v nichž dochází k hromadnému zvyšování důchodových dávek, k tzv. valorizaci. Při takovémto hromadném zvyšování pak občan obdrží písemné oznámení o daném zvýšení. Pokud však nesouhlasí s tímto postupem, je oprávněn v zákonem stanovené lhůtě podat písemnou žádost o vydání rozhodnutí o zvýšení dávky.¹⁶⁶ Kromě písemné formy musí ale rozhodnutí splňovat i určité obsahové náležitosti, které upravuje SŘ v ustanovení § 68. Jedná se o výrokovou část, odůvodnění a poučení, pro které jednotlivě stejný zákon určuje, co je jejich obsahem. Často však dochází k případům, že odůvodnění zcela chybí nebo je nedostatečné. Proto Nejvyšší správní soud v rozsudku č. 4 Ads 23/2004-49 stanovil nepřezkoumatelnost takovýchto rozhodnutí.¹⁶⁷

Při rozhodování o ID je příslušný orgán povinen vždy uvést, o jaký stupeň invalidity se jedná, den jejího vzniku či změny stupně, procentní míru poklesu pracovní schopnosti (je-li alespoň 70 %, je potřeba též udat, zda je posuzovaná osoba schopna výdělečné činnosti za mimořádných podmínek), označení orgánu posuzujícího zdravotní stav a pracovní schopnosti pojištěnce, datum posuzování a v případech, kdy se jedná o pracovní úraz či nemoc z povolání, údaj, zda invalidita vznikla jako jejich následek.¹⁶⁸

V poučení je dle § 86 odst. 6 ZORG třeba informovat o možnosti podání námitek jako opravného prostředku včetně lhůty pro jejich podání a dne, od kterého se počítá. Dále pak, ke

---

¹⁶⁴ § 85a ZORG.

¹⁶⁵ BREJCHA, ŠANTRŮČEK: *Právo důchodového pojištění...*, s. 274.

¹⁶⁶ § 86 odst. 1 a 2 ZORG.

¹⁶⁷ Vlastní výrok rozhodnutí nepřesvědčí plně o správnosti rozhodnutí, nebude-li řádně odůvodněn... Krajský soud tedy v daném případě měl vycházet ze zjevné nepřezkoumatelnosti správního rozhodnutí pro nedostatek důvodů, a to měl zrušit pro tuto vadu řízení. Je tomu tak proto, že v napadeném správním rozhodnutí chyběly skutkové a právní úvahy správního orgánu, které vedly k vydání tohoto rozhodnutí a nejsou ze spisu v základních rysech bez pochyb rekonstruovatelné. Pokud tak krajský soud neučinil, nepřezkoumatelnost správního rozhodnutí nevzal v úvahu a naopak ji dále rozvinul a prohloubil ..., je třeba označit za nepřezkoumatelný i jeho rozsudek. To musel vzít v úvahu i Nejvyšší správní ...

¹⁶⁸ § 86 odst. 3 ZORG.

kterému orgánu se podávají a kdo o nich rozhoduje. Je však nutné i uvést, v jakých případech jejich podání nemá odkladný účinek.

Povinnost vydat rozhodnutí o přiznání dávky má orgán sociálního zabezpečení nejpozději do 90 dnů ode dne zahájení řízení. Pokud je však třeba došetřit určité skutečnosti, 90 denní lhůta je o dobu došetřování prodloužena.¹⁶⁹ Vydané rozhodnutí se následně doručuje do vlastních rukou adresáta, kdy povinnost doručení je považována za splněnou za podmínek § 90 ZORG.

7.4 Opravné prostředky

Součástí zavedení tzv. parametrických změn v důchodovém pojištění s účinností k 1. lednu 2010 bylo i zavedení institutu námitkového řízení. Jedná se o řádný opravný prostředek, který bychom v dnešní době mohli přirovnat odvolacímu řízení, které až do zmíněného data v dané oblasti chybělo. Díky námitkovému řízení tedy vzniká ještě před soudním přezkumem možnost přezkoumat v celém rozsahu rozhodnutí, jež bylo vydáno ČSSZ ve věci ID, a to včetně všech podkladů k tomuto rozhodnutí, tedy i např. posudek LPS.¹⁷⁰

K tomu, aby mohly být projednány, musejí být námitky nejprve v zákonné lhůtě podány příslušnému orgánu. Osoba nesouhlasící s rozhodnutím musí tedy do 30 dnů od dne oznámení podat písemné námitky k orgánu sociálního zabezpečení, který jej vydal, přesněji k ČSSZ. Pro náležitosti takového podání pak ZORG odkazuje na ustanovení SŘ o náležitostech odvolání. Musí být tedy uvedeno, kdo podání činí, jakému orgánu jsou námitky určeny, proti kterému rozhodnutí jsou učiněny, v jakém rozsahu je toto rozhodnutí napadáno a v čem je spatřován rozpor s právními předpisy či v čem osoba podávající námitky shledává nepravnost rozhodnutí. Kromě toho musí i podávající osoba uvést, co navrhuje, a podání podepsat. O námitkách následně rozhoduje orgán, jenž napadené rozhodnutí vydal.¹⁷¹ Podání námitek tudíž nemá devolutivní účinek, což znamená, že příslušnost rozhodnout o těchto námitkách není převedena na orgán vyššího stupně.

Příslušný orgán v rámci své činnosti přezkoumává napadené rozhodnutí v plném rozsahu, tedy v režimu plné apelace, a je povinen rozhodnout ve lhůtách daných § 71 SŘ, které běží ode dne doručení námitek orgánu sociálního zabezpečení, příslušného k rozhodnutí o námitkách. V první řadě by rozhodnutí mělo být vydáno bez zbytečného odkladu. Nelze-li

---

¹⁶⁹ § 85a odst. 2 ZORG.

¹⁷⁰ GAJDOŠÍK, Dušan. První zkušenosti z posuzování zdravotního stavu v námitkovém řízení pro účely důchodového pojištění. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 5, s. 21.

¹⁷¹ PŘIB, Jan. Změny v důchodovém pojištění od roku 2010. *Práce a mzda*, 2019, roč. 57, č. 12, s. 16.

však takto postupovat, musí orgán vydat rozhodnutí do 30 dnů od zahájení řízení, kdy tato lhůta může být prodloužena až o 30 dalších dnů za podmínek stanovených v § 71 odst. 3 písm. a ŠŘ, nebo o dobu potřebnou k provedení dožádání, zpracování znaleckého posudku či doručení písemnosti do ciziny. Lhůta však může být prodloužena i o dobu, po kterou se došetřují skutečnosti na základě § 107a ZORG. Co se však týká suspenzivního, tedy odkladného účinku, je třeba se řídit ustanovením § 88 odst. 5 ZORG, který vyjmenovává případy, kdy podání námitek má tento účinek ve vztahu k původnímu rozhodnutí. Nutno podotknout, že ačkoli v námitkovém řízení rozhoduje orgán, jenž napadené rozhodnutí vydal, nesmí nastat situace, že se by se na něm podílely osoby, které by jakkoli participovaly na vydání původního rozhodnutí.¹⁷² Rozhodnutí o námitkách pak nemůže být napadeno podáním dalších námitek. V případě nesouhlasu s výsledkem řízení o tomto opravném prostředku tedy přichází v úvahu podání žaloby ke krajskému soudu, tudíž využití soudního přezkumu podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. Stejnou žalobu lze také použít v případech, kdy rozhodnutí ČSSZ ve věci ID bylo oznámeno před 1. lednem 2010, tedy v období, kdy ještě neexistovala úprava námitkového řízení.¹⁷³

7.5 Odstranění tvrdostí

Ve věcech ID může být také užít institut odstranění tvrdostí, jenž je blíže vymezen v § 106 ZORG. Tato možnost pak představuje mimořádné řešení situace, kdy je sice o dávce ID rozhodnuto v souladu se zákonnou úpravou, která však na případ konkrétní osoby dopadá s nepřiměřenou tvrdostí, jež nebyla záměrem zákonodárce.¹⁷⁴

Samotné řízení o odstranění tvrdosti je zahájeno na základě žádosti osoby, která se cítí být poškozena. Žádost musí být písemná a odůvodněná a jejím podáním je zahájeno správní řízení, na které bude dle § 180 odst. 1 ŠŘ aplikován správní řád. Na rozhodnutí o odstranění tvrdostí však není právní nárok, záleží na volném uvážení ministra a nejsou proti němu přípustné žádné opravné prostředky.¹⁷⁵

---

¹⁷² TRÖSTER: *Právo sociálního zabezpečení...*, s. 268-296.

¹⁷³ GAJDOŠÍK, Dušan. První zkušenosti z posuzování zdravotního stavu v námitkovém řízení pro účely důchodového pojištění. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 5, s. 21.

¹⁷⁴ MOTEJL, Otakar, a kol. *Stanoviska veřejného ochránce práv: důchody*. Praha: ASPI, 2009, s. 80.

¹⁷⁵ Tamtéž.

7.6 Náklady spojené s řízením o ID

At' už jde o samotné řízení o ID nebo případné ověření pravosti listinných dokumentů, nevzniká žádající osobě žádná povinnost tyto úkony zaplatit.¹⁷⁶ Dokonce ani orgány sociálního zabezpečení nemají podle § 118d ZORG nárok na náhradu nákladů, které jim vznikly v rámci řízení o ID, a to včetně řízení před soudem. Lze tedy obecně říci, že řízení o ID, ale i ostatních dávkách důchodového pojištění, nepodléhá správnímu ani soudnímu poplatku. Avšak na základě principu úspěšnosti ve sporu mohou být soudem přiznány náklady občana proti nositeli pojištění, a to za situace, že se tento občan úspěšně domohl pravomocného zrušení rozhodnutí o ID, jež bylo napadeno.¹⁷⁷

---

¹⁷⁶ *Invalidita a žádost o invalidní důchod* [online]. Csz.cz, [cit. 4. 4. 2014]. Dostupné na <<http://www.csz.cz/cz/o-csz/informace/zivotni-situace/ozp/invalidita-a-zadost-o-invalidni-duchod.htm>>.

¹⁷⁷ RYBA: *Nad sociálním zabezpečením...*, s. 125.

ZÁVĚR

Jednou z mnoha úloh demokratického právního státu je dostatečné zabezpečení občanů pro případ, že se ocitnou v situaci, ve které se nebudou v postačující míře schopni postarat sami o sebe. Tuto úlohu státu odráží čl. 30 LZPS, který zavádí mimo jiné i právo občana na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci. O tomto článku by se tedy dalo hovořit jako o ústavním zmocnění k vytvoření konkrétní zákonné úpravy vztahující se na dané případy. Přesněji tedy úpravy týkající se invalidních důchodů, která je dle mého názoru současnou laickou společností opomíjena. Neustále jsou totiž ve společnosti probíraná témata spadající především do odvětví práva trestního, občanského či obchodního a dalších, kdežto sociálnímu zabezpečení osob a především invalidním důchodům se takovéto větší pozornosti nedostává. Důkazem této teorie by mohl být ukazatel nízkého počtu internetových článků vztahujících se k danému tématu či nižší zájem masmedií zabývat se touto oblastí. Nabízí se tedy otázka, proč tomu tak je? Vždyť se jedná o oblast, jejíž znalost a zájem o řádnou a dostatečnou úpravu, by měl mít každý z nás. Především tedy zájem o takovou úpravu, která bude poskytovat dostatečné záruky pro případ, že u osoby dojde k poklesu či ztrátě pracovní schopnosti a tím pádem bude, byť i jen částečně, závislá na finanční pomoci státu. A to především proto, že každého se jednoho dne může blíže dotýkat.

Ve své práci jsem se snažila podrobněji zabývat invalidními důchody a všemi instituty s nimi spjatými tak, abych čtenáři poskytla co nejrozsáhlejší informace z této oblasti a nastínila tak odpovědi na dotazy, které by si čtenář mohl klást v rámci úvahy nad daným tématem. Po pečlivém studiu tématu své diplomové práce považuji problematiku invalidních důchodů za relativně rozsáhlou a složitou, a to i přes to, že samotné invalidní důchody jako takové jsou v ZDP upraveny pouze v několika málo paragrafech. Avšak je nutno brát v potaz i jiná ustanovení bezprostředně související s danou problematikou. Pro člověka nepocházejícího z právnické oblasti tak může být poměrně složité do ní proniknout, seznámit se s jejími dílčími pojmy a celkovým fungováním systému vztahujícího se k invalidním důchodům. Na druhé straně však musím podotknout, že právě pro tyto účely slouží internetové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí a České správy sociálního zabezpečení, které poskytují zájemci nejrůznější informace z oblasti své činnosti, a tím pádem i informace vztahující se k invalidním důchodům. S trochou zájmu a trpělivosti při snaze zorientovat se na těchto stránkách, může čtenář získat nezbytné informace potřebné například k uplatnění nároku na invalidní důchod. Pokusím-li se však já, jakožto budoucí absolventka právnické fakulty, a tedy osoba s právnickým vzděláním, zhodnotit státem zabezpečovanou oblast invalidních

důchodů, budu částečně kritická a skeptická. Podle mého názoru je úprava invalidních důchodů místy zbytečně roztříštěná. Jak již bylo uvedeno v průběhu práce¹⁷⁸, na posuzovanou oblast se vztahuje několikero zákonů, vyhlášek ministerstev, ale i nařízení vlády. Ačkoli v současné úpravě ZDP je zavedena samostatná hlava věnující se pouze invalidním důchodům, nesmí dojít k opomenutí jiných, výše zmíněných, předpisů, což způsobuje určitou nepřehlednost. Příkladem lze uvést situace, kdy je nutno vysvětlovat nemoc z povolání a pracovní úraz za pomoci zákoníku práce. Dalším příkladem by mohlo být subsidiární použití SŘ ve vztahu k ZORG, jež je v leckterých případech nejednoznačné. Jakožto správnou volbu naopak shledávám upřednostnění úpravy týkající se posuzování invalidity, výše základní výměry invalidního důchodu, ale i posuzování nemoci z povolání formou vyhlášky. Toto umožňuje případnou rychlejší a flexibilnější reakci státu na podstatné změny ve společnosti, jež by měly mít za následek právě ovlivnění této oblasti. Dobrým příkladem je ona základní výměra, která je měněna každoročně, vzhledem k její vázanosti na výši průměrné mzdy, ze které se vypočítává. Ve výši invalidních důchodů tak mimo jiné můžeme spatřovat odraz vývoje pracovního trhu.

Zcela se pak ztotožňuji s úpravou jednotlivých podmínek nároku na invalidní důchod. Především uznávám odstupňování potřebné doby pojištění podle věku osob, které odráží skutečnost, že i mladá osoba nemající možnost získat příliš dlouhou dobu pojištění, má právo být za určitých okolností pobíratelem invalidního důchodu. S výpočtem výše mnou rozebírané dávky však zcela ztotožněna nejsem. Složení výměry ze dvou dílčích výměr, základní a procentní, se jeví přijatelným řešením. Základní výměra odráží vyspělost společnosti svou závislostí na výši průměrné mzdy. Naopak procentní výměra se odvíjí odlišně u konkrétních osob pobírajících invalidní důchod v reakci na jejich dosavadní život. Avšak výpočet procentní výměry se zdá být zbytečně komplikovaný. Samotné pochopení pojmů sloužících k tomuto výpočtu je poměrně zdlouhavé. V návaznosti na to mne zaujaly průměrné výše invalidních důchodů pro jednotlivé stupně invalidity¹⁷⁹. I přes to, že si uvědomuji, že se jedná o průměrné hodnoty, zdají se mi být invalidní důchody v České republice poměrně nízké. Obzvláště uvědomím-li si v jaké době žijeme a jak jsou běžné náklady na život vysoké.

K výpočtu konkrétní částky invalidního důchodu je však zapotřebí i stanovení procentní výměry poklesu pracovní schopnosti a její možné snížení nebo zvýšení v určitých situacích. K tomu slouží především osobní kontakt mezi žadateli o invalidní důchod a posudkovými lékaři, kteří se musejí neustále vzdělávat v oblasti své činnosti, aby nedocházelo k chybám

---

¹⁷⁸ Přesněji v kapitole č. 2 a jejích podkapitolách.

¹⁷⁹ Konkrétní výše v podkapitole 5.5.

způsobných nedostatečnou informovaností a vzdělaností lékařů v oblasti, jež není ryze medicínskou. Celý tento systém tak zabezpečuje řádné fungování procesu na úrovni invalidních důchodů.

Pokud bych tedy měla krátce shrnout veškeré své poznatky, ke kterým jsem došla v průběhu období, ve kterém jsem se věnovala problematice invalidních důchodů, řekla bych následující. Invalidní důchody jsou v současné době dávkou, která se stala nedílnou součástí vyskytující se v naší společnosti, a kterou je potřeba upravit vždy s ohledem na současný stav v této společnosti. Ačkoli mé zhodnocení právní úpravy na předešlých řádcích může působit až příliš kriticky, musím uznat, že na území naší republiky je daná problematika řešena dostatečně, ačkoli složitě. Osobně bych tedy navrhovala řešit danou problematiku systematictěji a zároveň tak, aby se i osoba bez právního vzdělání neztrácela v množství odborných
pojmu.

BIBLIOGRAFIE

Monografie

BREJCHA, Aleš, ŠANTRŮČEK, Václav. *Právo důchodového pojištění*. Praha: Linde Praha a. s., 1998. 427 s. ISBN 80-7201-124-3.

BRUTHANSOVÁ, Daniela, JEŘÁBKOVÁ, Věra. *Vývoj invalidity v České republice a vybraných zemích v letech 2003- 2008 Část I*. Praha: VÚPSV, v. v. i, 2010. 76 s. ISBN 978-80-7413-065-3.

ČERNÁ, Jana, VACÍK, Antonín. *Právo sociálního zabezpečení v rámci Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 222 s. ISBN 80-86898-14-8.

GREGOROVÁ, Zdeňka. *Důchodové systémy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 212 s. ISBN 80-210-2003-2.

HALÍŘOVÁ, Gabriela, MELOTÍKOVÁ, Petra. *Praktikum práva sociálního zabezpečení*. 3. vydání. Příbram: NAKLADATELSTVÍ Leges, s. r. o, 2012. 174 s. ISBN 978-80-87576-42-7.

KUBŮ, Lubomír, HUNGR, Pavel, OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Linde Praha, a. s., 2007. 335 s. ISBN 978-80-7201-637-2.

MOTEJL, Otakar, a kol. *Stanoviska veřejného ochránce práv: důchody*. Praha: ASPI, 2009, 241 s. ISBN 978-80-7357-421-5.

PŘIB, Jan. *Důchodové pojištění a související problematika*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2004. 131 s. ISBN 80-7357-022-X.

RYBA, Jan a kol. *Nad sociálním zabezpečením*. 2. vydání. Plzeň: Nakladatelství Orac, s.r.o., 2000. 231 s. ISBN 80-86-199-01-0.

RYSKA, Radovan. *Slovník základních pojmů z práva*. 2. Vydání. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2007. 70 s. ISBN 978-80-7168991-1.

SEIFERT, Bohumil, ČELEDOVÁ, Libuše a kol. *Základní pojmy praktického a posudkového lékařství*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. 193 s. ISBN 978-80-246-2082-4.

TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. 290 s. ISBN 978-80-7400-473-5.

VESELÝ, Jiří a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013. 311 s. ISBN 987-80-7201-915-1

WERNEROVÁ, Julie, ZVONÍKOVÁ, Alena. Posuzování invalidity pro účely důchodového pojištění – výklad. In. *Aktuality pro lékařskou posudkovou službu*. Praha: MPSV, 2012. 142 s. ISBN 978-80-7421-044-0.

ZVONÍKOVÁ, Alena, ČELEDOVÁ, Libuše, ČEVELA, Rostislav. *Základy posuzování invalidity*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2010, 357 s. ISBN 978-80-247-355-1.

Odborné články

ARNOLDOVÁ, Anna. LPS a její funkce v systému sociálního zabezpečení v České republice – 2. část. *Národní pojištění*, 2013, roč. 44, č. 5, s. 24-27.

GAJDOŠÍK, Dušan. První zkušenosti z posuzování zdravotního stavu v námitkovém řízení pro účely důchodového pojištění. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 5, s. 21-22.

LANG, Roman, PELIKÁNOVÁ, Helena, DORČÁKOVÁ, Jana. Nejdůležitější změny v oblasti důchodového pojištění účinné od 1. ledna 2010. *Národní pojištění*, 2009, roč. 39, č. 11, s. 9-11.

LANGER, Radim. Změny právní úpravy lékařské posudkové služby. *Národní pojištění*, 2009, roč. 39, č. 2, s. 35-37.

LANGER, Radim. Osobní kontakt posudkových lékařů s posuzovanými účastníky z pohledu soudů. *Národní pojištění*, 2012, roč. 43, č. 8 - 9, s. 36-39.

PELIKÁNOVÁ, Helena, LANG, Roman. Výše invalidního důchodu při změně stupně invalidity a jeho transformace při dosažení věku 65 let. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 12, s. 5-8.

PŘIB, Jan. Změny v důchodovém pojištění od roku 2010. *Práce a mzda*, 2009, roč. 57, č. 12, s. 16.

RAMIANOVÁ, Jiřina. Změny v organizaci lékařské posudkové služby. *Národní pojištění*, 2009, roč. 39, č. 7, s. 3-4.

RAMIANOVÁ, Jiřina. Lékařská posudková služba ČSSZ v roce 2010. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 3, s. 3.

SKYVA, Jaromír. Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav z hlediska LPS ČSSZ. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 7, s. 25-27.

Novela zákona o důchodovém pojištění neovlivnila příjmy invalidů bez nároku na důchod. *Národní pojištění*, 2010, roč. 40, č. 4, s. 16.

Právní předpisy

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon číslo 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 104/2012 Sb., o stanovení bližších požadavků na postup při posuzování a uznávání nemocí z povolání a okruh osob, kterým se předává lékařský posudek o nemoci z povolání, podmínky, za nichž nemoc nelze nadále uznat za nemoc z povolání, a náležitosti lékařského posudku (vyhláška o posuzování nemocí z povolání), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 296/2013 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2012, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2012, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2014 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2014 a o zvýšení důchodů v roce 2014, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2010, sp. zn. Pl.ÚS 8/07.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 1. 2006, sp. zn. 4 Ads 23/2004-49.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. září 2008, sp. zn. 3 Ads 37/2003 – 92.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2006, sp. zn. 6 Ads 69/2007-74

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 4 Ads 82/2011-44.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. Cdo 3789/2012.

Internetové zdroje

GOLA, Petr. *Invalidních důchodů bude přibývat* [online]. Investujeme.cz, 8. června 2011 [cit. 31. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.investujeme.cz/invalidnich-duchodu-bude-pribyvat/>>.

HARMEČKO, Ladislav. *Invalidní důchod* [online]. Harmecko.cz, [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.harmecko.cz/pracovni-lekarstvi/clanky/c9/invalidni-duchod.aspx>>.

ŠRÁMKOVÁ, Martina. *Invalidní důchodci prací riskují důchody* [online]. Denik.cz, 22. 9. 2009 [cit. 2. 4. 2014]. Dostupné na <http://www.denik.cz/moje_prace/moje_prace_invalidni_duchodci20090917.html>.

Invalidní důchody [online]. Cssz.cz, prosinec 2013 [cit. 31. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/invalidni-duchody.htm>>.

Invalidita a žádost o invalidní důchod [online]. Cssz.cz, [cit. 4. 4. 2014]. Dostupné na <<http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/zivotni-situace/ozp/invalidita-a-zadost-o-invalidni-duchod.htm>>.

Lékařská posudková služba [online]. CSSZ.cz, 21. 3. 2013 [cit. 24. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.cssz.cz/cz/lekarska-posudkova-sluzba/>>.

Náhradní doba pojištění [online]. Cssz.cz, 23. 12. 2013 [cit. 28. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/dobrovolna.htm>>.

Podmínky nároku na invalidní důchod [online]. Cssz.cz, prosinec 2013 [cit. 28. 3. 2014]. Dostupné na <<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/invalidni-duchody.htm>>.

Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v lednu 2014 [online]. . Dostupné na <www.mpsv.cz>.

Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice [online].

Dostupné na <www.mpsv.cz>.

- Příloha č. 2 : potvrzení zaměstnavatele

Potvrzení zaměstnavatele podle § 83 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění

V souvislosti s uplatněním žádosti p./pí. ...., r. č. ....

o přiznání ..... důchodu s požadovaným datem přiznání výplaty dávky od ..... potvrzujeme:

1. Z příjmu žadatele/ky o dávku důchodového pojištění jsou – nejsou^{*)} prováděny srážky na základě nařízeného soudního nebo správního výkonu rozhodnutí, konkursu nebo dohody o srážkách z příjmu uzavřené podle občanského zákoníku.

Rozhodnutí vydal .....

pod číslem jednacím .....

Jedná se – nejedná se^{*)} o přednostní pohledávku.

Jde-li o srážky na výživné, běžné výživné činí Kč: .....

dlužné výživné činí Kč: .....

2. Výdělečná činnost výše jmenovaného/é trvá – skončí – skončila^{*)} dne .....

3. *Je-li podávána žádost o invalidní nebo starobní důchod, uvádí se údaje o období prvních 14ti kalendářních dnů (v letech 2011 až 2013 o období prvních 21ti kalendářních dnů) dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény, za které náleží (ve smyslu ust. § 192 zákoníku práce) náhrada mzdy, platu nebo odměny nebo snížený plat (snížená odměna), a které trvalo (trvá) ke dni (ke dni) od něhož je požadována výplata důchodu. Přichází-li u zpětného přiznání důchodu v úvahu více takových období, uvedou se všechna. Je-li žádost sepsována s časovým předstihem, je zaměstnavatel (v souladu s ust. § 35a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb.) povinen případnou dočasnou pracovní neschopnost vzniklou následně (po odesání tohoto potvrzení), která trvá k požadovanému datu přiznání výplaty dávky, nahlést plátcí důchodu dodatečně, a to do 8 dnů ode dne, kdy se dozví o jejím vzniku.*

Dočasná pracovní neschopnost (karanténa) trvala k požadovanému datu přiznání výplaty důchodu (nebo po tomto datu) v období

od: ..... do: .....

od: ..... do: .....

od: ..... do: .....^{**)}

K datu vystavení tohoto potvrzení žadatel je – není^{*)} v dočasné pracovní neschopnosti, která vznikla dne .....

4. *Vypřihuje se (a ELDP se odesílá) jen, je-li potvrzení vyhotovováno na základě výzvy příslušné OSSZ. Vystavuje-li zaměstnavatel potvrzení bez této výzvy (pouze na žádost zaměstnance), bod 4. se nevyplňuje a ELDP se odesílá až poté, co je sepsání žádosti potvrzeno příslušnou OSSZ, popř. ve lhůtě stanovené v ust. § 38 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění (za uplynulý kalendářní rok).*

Poslední ELDP za dobu od ..... do ..... připojen – odeslán^{*)} elektronicky dne .....

V ..... dne .....

.....
Razítko zaměstnavatele a podpis (tel. číslo)

Potvrzení OSSZ o sepsání žádosti o důchod^{***)}:

Žádáme zaslat - poštou

- prostřednictvím zaměstnance

nežádáme.

Nepřichází-li u některého bodu vyplnění v úvahu, uveďte se: „odpadá“.

^{*)} Nehodící se škrtněte.

^{**)} Přichází-li v případě požadavku na zpětné přiznání důchodu v úvahu více období, za které byla vyplácena náhrada mzdy ve smyslu ust. § 192 zákoníku práce, použije se v případě nedostatku prostoru zvláštní příloha.

^{***)} Označte křížkem.

Potvrzení zaměstnavatele podle § 83 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění

(tento tiskopis se použije v případě, že je žádáno o zpětné přiznání důchodu od data spadajícího do období roku 2009)

V souvislosti s uplatněním žádosti p./pí. ...., r. č. ....
o přiznání ..... důchodu s požadovaným datem přiznání výplaty dávky
od ..... potvrzujeme:

1. Z příjmu žadatele/ky o dávku důchodového pojištění jsou – nejsou^{*)} prováděny srážky na základě nařízeného soudního nebo správního výkonu rozhodnutí, konkursu nebo dohody o srážkách z příjmu uzavřené podle občanského zákoníku.

Rozhodnutí vydal ..... pod číslem
jednacím .....

Jedná se – nejedná se^{*)} o přednostní pohledávku.

Jde-li o srážky na výživné, běžné výživné činní Kč .....
dlužné výživné činní Kč .....

2. Výdělečná činnost výše jmenovaného/é trvá – skončí – skončila^{*)} dne .....
V období ode dne, od něhož je požadována výplata starobního důchodu, do konce roku 2009 výše
jmenovaný/á vykonával – nevykonával^{*)} výdělečnou činnost. Výdělečná činnost byla – nebyla^{*)}
v tomto období vykonávána v pracovním poměru nebo na základě dohody o pracovní činnosti.
Pracovní poměr (dohoda o pracovní činnosti) je/byl ode dne, od něhož je požadováno přiznání
výplaty starobního důchodu, sjednán na dobu určitou, nejdéle však na dobu jednoho roku, tj. na
dobu od ..... do .....

Pracovněprávní vztah není/nebylo možno podle zvláštních právních předpisů, tj. podle
..... na dobu určitou sjednat.

3. Je-li podávána žádost o plný (částečný) invalidní nebo starobní důchod, uvádí se údaje o období prvních 14ti kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény, za které náleží (ve smyslu ust. § 192 zákoníku práce) náhrada mzdy (platu atd.) a které trvalo (trvá) ke dni (no dni) od něhož je požadována výplata důchodu. Přichází-li u zpětného přiznání důchodu v úvahu více takových období, uvedou se všechna.

Dočasná pracovní neschopnost (karanténa) trvala k požadovanému datu přiznání výplaty důchodu
(nebo po tomto datu) v období

od: ..... do: .....

od: ..... do: .....

od: ..... do: .....^{**)}

K datu vystavení tohoto potvrzení žadatel je – není^{*)} v dočasné pracovní neschopnosti, která
vznikla dne .....

4. Vypňuje se (a ELDP se odesílá) jen, je-li potvrzení vyhotovováno na základě výzvy příslušné OSSZ. Vystavuje-li
zaměstnavatel potvrzení bez této výzvy (pouze na žádost zaměstnance), bod 4. se nevyplňuje a ELDP se odesílá až poté,
co je sepsání žádosti potvrzeno příslušnou OSSZ, popř. ve lhůtě stanovené v ust. § 38 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb.,
v platném znění (za uplynulý kalendářní rok).

Poslední ELDP za dobu od ..... do ..... připojen – odeslán^{*)}
elektronicky dne .....

V ..... dne .....

.....
Razítko zaměstnavatele a podpis (tel. číslo)

Potvrzení OSSZ o sepsání žádosti o důchod^{***)}:

- žádáme zaslat - poštou
- prostřednictvím zaměstnance
 nežádáme.

Nepřichází-li u některého bodu vyplnění v úvahu, uveďte se: „odpadá“.

^{*)} Nehodící se škrtněte.

^{**)} Přichází-li v případě požadavku na zpětné přiznání důchodu v úvahu více období, za které byla vyplácena náhrada mzdy ve
smyslu ust. § 192 zákoníku práce, použije se v případě nedostatku prostoru zvláštní příloha.

^{***)} Označte křížkem.

Potvrzení zaměstnavatele podle § 83 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění

ANOTACE

Diplomová práce je zaměřena na téma invalidních důchodů, které jsou vedle několika jiných druhů důchodů součástí tzv. důchodového systému. Hlavní důraz je kladen především na vysvětlení hmotněprávní problematiky daného tématu, je však i rámcově nastíněna procesněprávní stránka věci. V práci se setkáváme s vysvětlením základních pojmů nedílně spjatých s invalidními důchody, objasnění podmínek důležitých pro jejich přiznání, ale i s přiblížením činnosti lékařské posudkové služby, organizací a řízení ve věcech těchto důchodů. Součástí je i vysvětlení důchodového systému jako takového, historický přehled vážící se k invalidním důchodům, odkaz na právní prameny upravující danou oblast a jako zajímavost nastínění počtu invalidních důchodců v současnosti a v roce 2009, tedy před novelou právní úpravy invalidních důchodů. Hlavním cílem je tedy poskytnout čtenáři co možná nejkomplexnější informace o tématu.

Práce vychází především z právní úpravy zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity), ve znění pozdějších předpisů. Vše je zpracováno k právnímu stavu ke dni 30. 4. 2014.

ABSTRACT

The thesis is focused on disability pension, which belongs, along with other pension types, into so called pension system. The key points of the study elaborate mainly on the substantive but also on the procedural issues connected with the topic.

In addition, the study explains the basic concepts closely related with disability pensions, clarifies the conditions mandatory for granting a pension, outlines the activities of „medical assessment service“ and highlights the organization & management regarding the disability pensions.

Moreover, the pension system as such and its historical timeline linked to the disability pensions are described in the thesis along with a reference to legal basis governing this area of expertise. Furthermore, the study outlines the number of disability pensions nowadays (2014) and in 2009 to properly illustrate the situation today and before the legislative amendment

regarding the disability pensions came into force. As a result, the paper aims at providing the complex overview of the topic.

The research is mainly based on the Law No. 155/1995 Coll., on Pension Insurance and Regulation, as amended, Law No. 582/1991 Coll on Organization and Implementation of Social Security, as amended, Regulation No. 359/2009 Coll. establishing the percentage rate of decline job abilities and requirements for assessment of disability and provides job skills assessment for the purposes of disability, as amended. This research reflects the legal status by the April 30th, 2014.

KLÍČOVÁ SLOVA

Invalidní důchod, invalidita, podmínky nároku na invalidní důchod, stupně invalidity, zvláštní případy invalidity, výše invalidního důchodu, dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, pracovní úraz, nemoc z povolání, doba pojištění, doložená doba, doba zaměstnání, přeměna invalidního důchodu, lékařská posudková služba, posudek o invaliditě, důchodový systém, řízení ve věcech invalidních důchodů.

KEYWORDS

Disability pension, disability, disability pension principles, degrees of disability, specific disability cases, amount of disability pension, long-term disability conditions, work accident, occupational disease, the period of insurance, recalculated period, period of employment, conversion of disability pension, medical assessment service, disability assessment, pension system, proceedings related to disability pension.